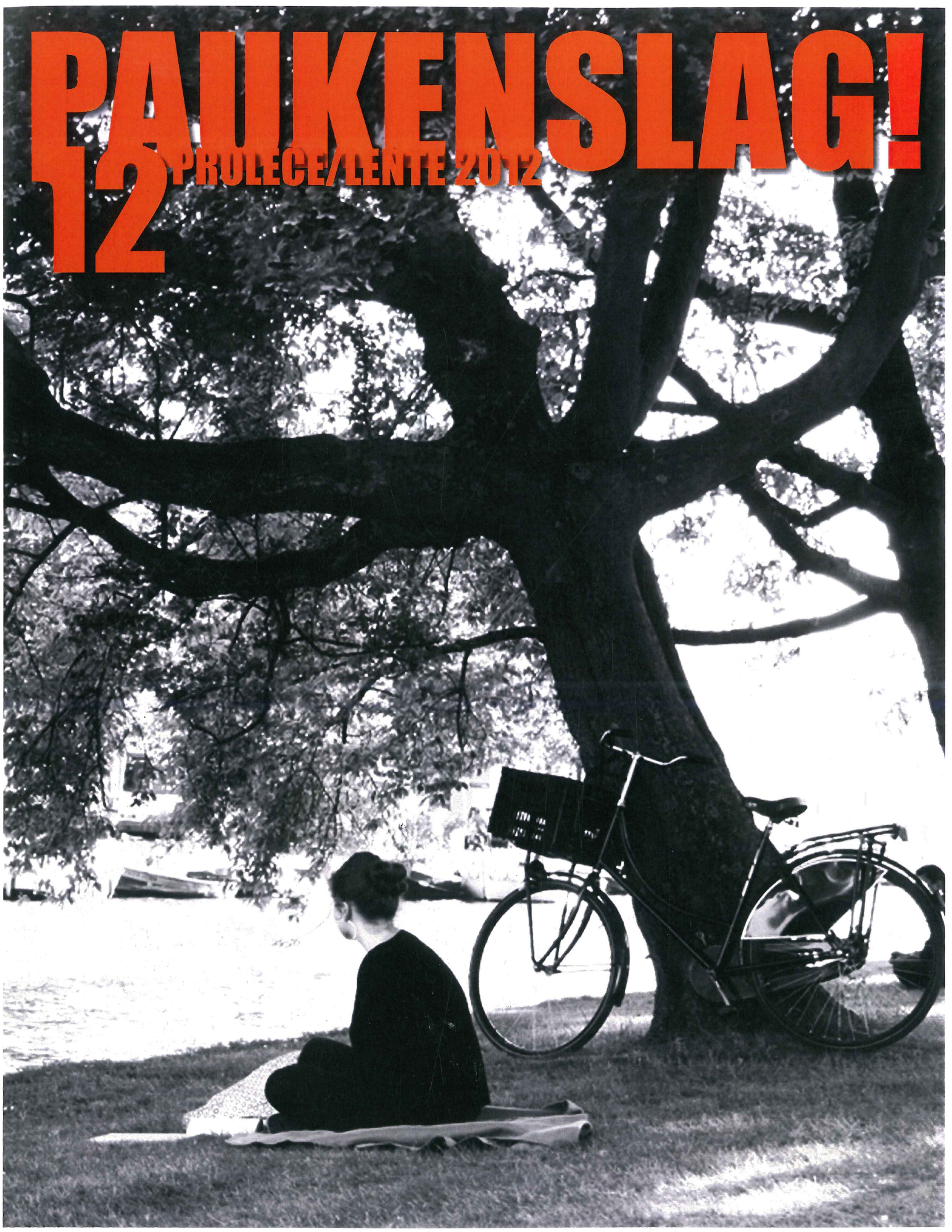

PAUKENSLAG!

PROLEGE/LENTE 2012

12

INHOUD/SADRŽAJ

Aperitief	3
Inleiding	4
Docenten	5
Studenten	7
Economische crisis	11
Interview: Kristof Bilsen	13
Alchemie en toverkracht	16
Pijpelijntjes	18
Reve, Avonden	20
Film: Meisjes	22
Over eten en drank	24
Let op - er wordt gepraat!	26
Retrospectief	27
Koude lijst	28
Wat zeg je?!	28

IMPRESUM

GLAVNI UREDNICI

Aleksandra Milisavljević, Marko Avakumović

REDAKCIJA

Tamara Lužajić, Vojin Nikolić

SARADNICI

Andrea Bošnjak, Nemanja Ninković, Olivera Vranić, Nevena Ilić, Sonja Stanišljević, Dragan Mitrić, Jovan Korać, Katarina Tomić, Nikola Živković, Ignace de Bruyn, Jelica Novaković-Lopušina

ADRESA REDAKCIJE

Filološki fakultet, Studentski trg 3, Kabinet 513, 11000 Beograd
paukenslag.nl@gmail.com, <http://www.ariusbeograd.com/paukenslag.php>

FOTO

Arhiva Paukenslag!-a, Marko Avakumović

GRAFIČKI DIZAJN

Marko Avakumović

LEKTURA

Ignace de Bruyn, Andrea Bošnjak, Aleksandra Milisavljević, Marko Avakumović

ARIUS

Džona Kenedija 6,
11000 Beograd

APERITIEF/APERITIV

Lieve en trouwe lezers,

Bij deze presenteren we jullie een nieuw nummer van ons studentenblad *Paukenslag!*. We hebben geprobeerd om de inhoud van dit nummer opnieuw verschillend en interessant te maken, en hopen daarin geslaagd te zijn.

Het centrale thema van dit nummer handelt over studentenzaken; een onderwerp dat dit keer niet alleen vanuit het standpunt van de studenten werd bekeken, maar ook vanuit dat van de docenten. Naast dit centrale thema schreven we ook over films en poëzie, en kunnen jullie een recensie lezen van het boek *Pijpelijntjes*, dat onlangs naar het Servisch werd vertaald. Ook introduceren we een nieuwe kolom die over beroemde Nederlanders gaat, en hopen we dat dit onderdeel in de volgende nummers eveneens een plaats zal kennen.

Omdat studenten eerder foto's bekijken dan teksten te lezen, schonken we deze keer veel aandacht aan het beeld en dachten we meer na over het design. Moesten we iets verkeerd gedaan hebben, weten jullie ons e-mailadres wel te vinden.

Tenslotte zouden we willen benadrukken dat sommigen onder ons voor de laatste keer aan de realisatie van dit tijdschrift hebben meegewerkt, dus hopen we dat we met dit nummer de jongere generaties zullen inspireren om het werk voort te zetten. Zo, nu kunnen we jullie alleen nog veel plezier toewensen met het lezen en kijken, en bedanken we iedereen voor de ideeën die dit nummer vorm en inhoud hebben gegeven.

Namens de redactie,
Aleksandra Milisavljević

Poštovani i verni čitaoci,

predstavljamo vam još jedan broj našeg studentskog časopisa *Paukenslag!*. Potrudili smo se da sadržaj i ovog broja bude raznolik i zanimljiv. Nadam se da smo u tome i uspeli.

U centralnoj temi bavimo se studentskim pitanjima, ali ovoga puta, ne samo iz ugla studenata već i iz ugla predavača. Pored teme broja ,pozabavili smo se i dobrim filmom, poezijom kao i prikazom knjige *Pijpelijntjes*, koja je prevedena na srpski jezik. Tu je i nova kolumna o poznatim Holanđanima, koja će, nadamo se, nastaviti da postoji i u sledećim brojevima.

Razmisljali smo i o studentima koji radije gledaju slike nego što čitaju tekstove, pa smo dosta pažnju posvetili dizajnu i fotografijama. Ako smo omanuli, znate naš mail.

Na posletku, želela bih da istaknem da je nekima od nas ovo i poslednje sudelovanje u stvaranju *Paukenslag!*-a, pa se nadamo da ćemo i ovim brojem podstaknuti mlađe generacije da nastave sa radom. Meni preostaje samo da vam poželim ugodno čitanje i razgledanje i da se zahvalim svima koji su svojim idejama pomogli ovaj broj.

U ime redakcije,
Aleksandra Milisavljević

Inleiding

Uvod

Als je in Servië woont, is er geen plaats voor verrassingen. Alles is aanvaardbaar, alles is gewoon, en je kunt je alleen daaraan aanpassen. Opstanden staan bij ons aan de deur, want -mijn God!- iedereen vecht voor zijn of haar eigen gerechtigheid. Altijd geven we anderen de schuld, of dat denken we tenminste, enzovoort. Zo zijn wij, studenten, goed bedreven in het zoeken naar een beetje studentengerechtigheid. Een te hoge som collegegeld, koude klaslokalen, kapotte toiletten, nerveuze professoren maar wij, studenten, : immer lief(beter kunnen we niet zijn). Naar de lessen komen we regelmatig, we leren elke keer wanneer ze ons ertoe dwingen en gedurende het hele jaar klagen we niet. De eerstkomende oktober hebben we er echter genoeg van; wie kan dit nog tolereren?! We verzamelen ons, blokkeren de faculteit, verschijnen op tv; een beetje publiciteit kan nooit kwaad, en misschien krijgen we wel de aandacht van een politieke partij, je weet maar nooit. In deze wedstrijd met het ministerie en de lieve docenten bestaat er echter geen winnaar omdat de oplossingen, helaas, eenmalig zijn, tot oktober volgend jaar. Ze overtuigen ons dat alles wat ze doen voor onze eigen bestwil is en aan de andere kant beweren we dat ze niet voor ons zorgen. De waarheid, de onze en de hunne, situeert zich echter ergens in de midden. Docenten zijn een beetje ijdel (op enkele uitzonderingen na), studenten een beetje lui (op enkele uitzonderingen na), en dat is de kern van het probleem. Om niet alleen onze studenten te bekritisieren, hebben we een kleine blik over de grens geworpen. Tot mijn verbazing staken en klagen ze daar ook; wie zou dat ooit gedacht hebben? Het verschil is echter dat onze buitenlandse collega's na het faculteitsleven een diploma zullen krijgen, zullen weten waarvoor ze gestudeerd hebben en op hun eerste werkplaats de *sweet passion* van het studeren zullen vergeten... En wij, wij kunnen opnieuw klagen. Dat kunnen ze ons niet af nemen. We moeten en zullen kennis hebben; kennis is immers handelswaar, of niet soms?

■ A. Milisavljević

Kada živite u Srbiji nema mesta čuđenju. Sve je prihvatljivo, sve je uobičajeno, a vama ostaje samo da se prilagodite. Pobune nam nisu strane, jer Bože moj, svi se bore za neku svoju pravdu. Uvek je neko nekom dužan ili bar misli da je dužan i tako u krug. Tako i mi studenti, potkovani dobro, tražimo malo studentske pravde. Te skupa školarina, te hladne prostorije, toaleti uglavnom van funkcije, profesori nervozni, a mi deca (draže nam je da nas tako zovu), dobri, da bolji ne možemo biti. Na časove dolazimo redovno, učimo kad god nas priteraju, i cele godine se ni na šta ne žalimo, ali u oktobru nam redovno prekipi, pa ko to još može da trpi?! Sakupimo se tako, pa blokiramo fakultet, pa se pojavimo na televiziji, malo publiciteta nikad na odmet, a možda nas i neka politička stranka primeti, nikad se ne zna. Međutim u tom nadmetanju sa ministarstvom i dragim nam profesorima, uglavnom, nema pobednika, jer su rešenja nažalost jednokratna, do sledećeg oktobra. Oni nas ubeđuju da sve što rade, rade za naše dobro, a mi, opet, tvrdimo da ih nije briga za nas. A istina, i naša i njihova, je verovatno negde na sredini. Profesori malo sujetni (časť izuzecima), studenti malo lenji (časť izuzecima) i eto problema. E sad, da ne bismo kudili samo ove domaće studente i domaće profesore zavirili smo malo i preko granice. Na moje iznenađenje i kod njih se štrajkuje, i oni se žale, ko bi rekao? Samo što će naše kolege iz inostranstva nakon završetka studija dobiti diplomu, znaće za šta su se školovali i na prvom radnom mestu će brzo zaboraviti na „slatke“ studentske probleme, a mi...pa mi možemo opet da se žalimo, na nešto, to ne smeju da nam uskrate. Imaćemo opet da se žalimo, a znanje je roba sa kojom se trguje, ili nije? ■ A.

Milisavljević

Docenten

MOEDER, WAAROM STUDEREN WIJ?

De titel van mijn korte intro is een bewust knipoogje naar de titel van Lode Zielens bekende roman¹. Iedere generatie studerenden stelt zich wel eens de vraag naar de zin en nut van hun studie. Het is immers op een vrij jonge leeftijd dat mensen noodlottige keuzes moeten maken. Wat op een bepaald ogenblik aantrekkelijk en/of lucratief leek, kan ineens veranderen in het tegenovergestelde. Elke generatie heeft dus het recht om zich de vraag te stellen of hun keuze wel de juiste is geweest. Maar vooral ook of de manier waarop ze kennis aangeboden krijgen wel de beste is. Wie meer wil leren en daarbij meer richtlijnen, faciliteiten en toekomstperspectieven verwacht, kan altijd op mijn steun rekenen. Studeren is namelijk een kwestie van keuze: wie daarvoor kiest, kiest voor een voortrekkersrol en moet dus geholpen worden om tot de intellectuele elite te behoren. Dat betekent dat men in een land als Servië twee keer zo vlijtig zou moeten zijn, en twee keer betere studievoorwaarden zou moeten hebben om de maatschappij te helpen kennis- en welvaarts kloven te overbruggen. Misschien een achterhaalde visie, maar wel de mijne. Zonder een goed opgeleide en zelfverzekerde elite is er geen echte vooruitgang mogelijk. Hoe anders verklaar je het prestige van bepaalde Westeuropese of Amerikaanse universiteiten? Indien studenten in hun protesten pleiten voor het hoger leggen van de kwaliteitslat, dan wil ik ze daar graag een handje bij helpen. Uit eigen ervaring weet ik namelijk dat studiekwaliteit gepaard gaat met bewustzijn en inspanning aan beide kanten, zowel die van studenten als die van docenten.

Mijn knipoogje was echter dubbelzinnig bedoeld. De vraag waarvoor docenten zich tegenwoordig vaak gesteld zien vanwege het niveau en de motivatie van studenten kan ook als een ironische parafrase van Lode Zielens titel begrepen worden: Moeder, waarom studeren zij?!

Beste studenten, het woord is nu aan U! ■ J. Novaković-Lopušina

EEN HAAR IN DE BOLOGNESESAUS

Hoewel de Bologna-verklaring 'studentenmobiliteit' als kerngedachte stipuleert, is het een publiek geheim dat er jarenlang lobbywerk van de zakenwereld en diverse Europese overheden achter dit akkoord schuilt, met als hoofddoel het drukken van de loonkosten door het creëren van twee uitstroomniveaus. Op langere termijn komt dit - naar Angelsaksisch model - neer op een opsplitsing tussen een arbeidsmarktgerichte Bachelor (lees : goedkopere werkrachten dan de vroegere Licentiaten, die zich toch opgeleid mogen noemen) en een als 'luxe'opleiding

¹ *Moeder, waarom leven wij?*, 1932.

beschouwde Master. Aan de subsidiebel van het eerstgenoemde niveau zal dan hard getrokken worden, terwijl de Master-opleiding eigenlijk in de vrije markt zal worden gekatapulteerd. In Nederland bijvoorbeeld wordt er nu al op bepaalde faculteiten een inschrijvingsbedrag van 5000 euro of meer voor de neus van de toekomstige gediplomeerde geschoven. Op die manier wordt de universiteit "de babysitter van de rijke kinderen", om het met een boutade van literatuurwetenschapper Geert Lernhout te zeggen.

Ik moet wat korter door de bocht gaan wegens het gebrek aan schrijfruimte, maar deze zgn. "malaise bolognaise" zou er in de toekomst dus wel eens voor kunnen zorgen dat het democratische principe dat elk getalenteerd persoon dankzij overheidssteun de best en hoogst mogelijke opleiding moet kunnen genieten, ongeacht stand, geslacht of afkomst. Ook zouden hogescholen/universiteiten in dit systeem moeten functioneren en geleid worden als een bedrijf; opnieuw een korte-termijn kronkel die de vooropgezette academische visie van samenwerking, solidariteit, kritisch denken, enz. in het gedrang laat komen, en dit ten voordele van een puur marktdenken dat niet gespeend is van egoïsme en harde concurrentie.

De nu voorgestelde 'verbreding' van de Bachelor-studies - waarbij de Bachelor Neerlandistiek bijvoorbeeld zal opgenomen worden in een algemene Bachelor "Humane Wetenschappen", waarbinnen men à la carte x aantal vakken zal kunnen bijeenprokkelen - zal deze situatie zeker niet verbeteren. Integendeel : twijfel en verwarring worden misschien uit het leven van de studenten verbannen (alhoewel...), maar diepgaande kennisverwerving wordt hen volledig ontzegd.

Willen we de sinds de Verlichting heersende gedachte dat we werken om te leven, en niet andersom, in ere houden, dan dienen we volgens taalkundig antropoloog Jan Blommaert een dam op te werpen tegen het absolute economische primaat door niet alleen vakspecialisten af te leveren, maar tevens allround intellectuelen. In eerste instantie moeten we immers bezig blijven met het 'produceren' van mensen die een geestelijke autonomie bezitten en die bij wijze van spreken niet alleen een 19de eeuwse roman 'klinisch' kunnen analyseren maar eveneens in staat zijn om bepaalde thema's die erin voorkomen te transponeren naar een hedendaagse (internationale) context, deze te toetsen aan de hand van discoursanalyses, een 21ste eeuwse synthese ervan te maken, enz. Van onderuit gedragen door zowel toegewijd onderwijzend personeel als hardwerkende, immer geïnteresseerde studenten (een kritische blik komt niet uit de hemel vallen...), kan zulke interdisciplinaire aanpak er misschien toe leiden dat het onderwijs stand blijft houden als één van de bolwerken waar er gereageerd wordt tegen de neoliberale stroop die we dagelijks aan onze baard gesmeerd krijgen. Baat het niet dan schaadt het niet : een beetje geestelijke weerbaarheid zal sowieso nooit kwaad kunnen. ■ I. de Bruyn

Predavači

MAJKO, ZAŠTO STUDIRAMO?

Naslovom mog kratkog uvoda svesno aludiram na naslov poznatog romana Loda Zilensa (*Majko, zašto živimo?*). Svaka generacija zapita se makar jednom o smislu i koristi studiranja. Mladi moraju vrlo rano da donose sudbonsne izbore. Ono što se u određenom momentu činilo privlačnim i unosnim, može naglo da se preokrene. Tako svaka generacija ima pravo da se zapita da li je njihov izbor bio pravi, a pre svega da li je način na koji se znanje prenosi adekvatan. Ko želi više da uči očekujući, pri tom, više smernica, pratećih sadržaja, veće šanse na tržištu rada, može uvek da računa na svoju podršku. Studiranje je stvar izbora, onaj ko se za to opredeli, opredeljuje se za ulogu predvodnika i stoga mu treba pomoći kako bi pripadao intelektualnoj eliti. To znači da bi student, u zemlji kao što je Srbija, morao da bude dvostruko marljiviji i morao bi imati dvostruko bolje uslove studiranja kako bi pomogao društvu da premosti jazove u znanju i standardu. Možda je ovo prevaziđena vizija, ali ja stojim iza nje. Bez visko obrazovane i samouverene elite, pravi napredak nije moguć. Kako drugačije objasniti prestiž Zapadnih ili Američkih Univerziteta? Ukoliko se studenti zalažu za poboljšanje nivoa, u tom slučaju ću im rado pomoći. Iz iskustva znam da kvalitetne studije pretpostavljaju svest i zalaganje sa obe strane, kako kod studenata tako i kod profesora. Moja aluzija međutim sadrži i jednu dvosmislenost. Pitanje koje se u poslednje vreme često nameće, usled nivoa i motivacije studenata, može se shvatiti i kao ironična parafraza: Majko, zašto li studiraju? Dragi studenti, na vama je reč. ■ J. Novaković-Lopušina

DLAKA U BOLONJEZE SOSU

Iako Bolonjska deklaracija predviđa studentsku angažovanost, javna je tajna da se lobiranje poslovnog sveta i raznih evropskih vlada krije iza ovoga, sa glavnim ciljem da se potisne radna snaga kreiranjem dva obrazovna nivoa. Na duže staze to znači- po Anglosaksonskom modelu- rascep

između tržišta rada, Bečelor (čitaj- jeftinija radna snaga nego raniji Masteri, koji su se još mogli i nazvati obrazovanim) i luksuzno obrazovanje kakvim se smatra Master. Pod subvencionalnim zvonom će se gore pomenuti nivo teško izvući dok će Master diplomu očigledno katapultirati na slobodno tržište. Na primer, u Holandiji cene školarine se na pojedinim fakultetima popela sada na 5000 evra i više, pred nosom budućih diplomaca. Na ovaj način je fakultet postao „bejbisiterka za bogatu decu“, kao što je književnik Hert Lernhaut šaljivo rekao.

Ova tkz. „slaba bolonjeza“ trebalo bi da se u budućnosti pobrine za to da svaki talentovan student, zahvaljujući vladi, može da dobije najviše moguće obrazovanje, bez obzira na položaj, pol ili poreklo. Takođe bi i više škole i univerziteti trebalo da funkcionišu po ovom sistemu i da se ponašaju kao kompanija; opet još jedna kratkoročna tvorevina, koja bi trebalo dovede do kompromisa unapred smišljenu akademsku viziju saradnje, solidarnosti, kritičkog mišljenja itd., i da ima koristi od čistog tržišnog načina razmišljanja koji nije lišen sebičnosti i konkurencije.

Predloženo proširivaje Bečelor studija- kod koje bi se, na primer, Bečelor Niderlandistike priključio opštem zvanju Humanističkih nauka, gde bi se moglo à la carte birati neograničen broj predmeta- zasigurno neće popraviti ovu situaciju.

Naprotiv: možda će sumnja i zbuđenost biti proterani iz života studenata (mada...), ali duboka sumnja u znanje postaje duboko usađenja.

Ukoliko želimo da se pridržavamo vladajuće prosvetiteljske misli, da radimo da bismo živeli, a ne obrnuto, onda bi prema lingvisti Janu Blomartu, trebalo da se postavi brana protiv apsolutnog ekonomskog primata, ne samo kroz isporuku stručnjaka već i opšte obrazovanih intelektualca. Na prvom mestu moramo se pozabaviti „proizvodnjom“ ljudi koji poseduju duhovnu autonomiju, i koji, takoreći, ne umeju samo „klinički“ da analiziraju roman iz devetnaestog veka, već su sposobni da određene teme koje se pojavljuju, transportuju u sadašnji (internacionalni) kontekst, da ih testiraju na osnovu analize diskursa, i iz toga naprave sinteza dvadeset prvog veka itd. Ponašanjem ljudi odozdo, od strane, kako posvećenog tako i vrednog osoblja kao i uvek zainteresovanih studenata (kritička pogled neće pasti sa neba) može se možda uvesti interdisciplinarni pristup, da se stanje obrazovanja održava, kao oblast rada, gde će se reagovati protiv neoliberalnog sirupa kojim nam se svakodnevno mažu oči.

Ništa nas ne košta da probamo: malo duhovnog otpora svakako neće doneti ništa loše.

Studenten

In België

Vele studenten uit Servië denken dat onze faculteiten te weinig kunnen aanbieden en dat ze niet goed genoeg georganiseerd zijn. Als letterendstudenten dachten we dat het goed zou zijn om een korte onderzoek naar de kwaliteit en voorwaarden van het studeren aan onze medecollega's in te stellen. Dankzij de aardige Lessius studenten vanuit Antwerpen, en een student vanuit Leuven waren we in staat om dit artikel te maken. Ons doel was om een vergelijking tussen de gelijkenissen en verschillen van het studeren in de België en Servië te maken.

Inschrijving

Onze medecollega's en medewerkers aan dit artikel zijn het ermee eens dat in België geen stenge voorwaarden zijn om je in te schrijven voor een richting aan de universiteit. Om in een letterenstudie te kunnen beginnen moet je alleen een diploma van het middelbare onderwijs hebben. Indien je geen diploma hebt, dan kan je een test afleggen om te bewijzen dat je wel in staat bent om de richting te volgen. "Voor bepaalde talen (Nederlands, Frans, Engels en soms de klassieke talen Latijn en Grieks) wordt er wel verwacht dat je het niveau hebt van het laatste jaar secundair onderwijs", zei Lien Moris. Volgens Sacha Hynen wordt het kennis van de bovengenaamde talen getest voor je inschrijft voor de studie.

Toelatingsexamen en numerus fixus

Er zijn geen toelatingsexamen. Toch "de enige studies waar een toelatingsexamen vereist zijn, zijn tandheelkunde, geneeskunde en burgerlijk ingenieur", zei Senne Creemers. Joris 'D Hondt die afgestudeerd als

filosoof aan K.U. Leuven is, heeft ons een interessante informatie doorgegeven: "Omdat er in Nederland een strenger systeem bestaat, zijn er vele Nederlanders die in Vlaanderen geneeskunde komen studeren." Over het algemeen bestaat er geen numerus fixus, enkel voor tandheelkunde, geneeskunde, kunstopleidingen of de militaire academie.

In tegenstelling tot België zijn er in Servië toelatingsexamen een verplichte voorwaarde om je in te schrijven aan de universiteit en naast de goede resultaten die je op dit examen moet behalen wordt je verondersteld om goede cijfers uit de middelbare school te hebben behaald. Dus het is hier misschien moeilijker om je in te schrijven. Ook hier bestaat er een strenge numerus fixus die van de faculteit afhangt. Daarom kunnen we stellen dat de concurrentie groter is en dat de voorwaarden om je in te schrijven vrij veeleisend zijn.

Kosten en beurzen

Er is geen vast tarief van de inschrijvingskosten omdat het voornamelijk van de 'studentenstatus' afhangt. Voor een **beursstudent** zijn de inschrijvingskosten €100. Een **bijna beursstudent** (geen recht op een studietoelage van de Vlaamse Gemeenschap, maar een soort korting vanwege een laag inkomen) moet daarvoor €376,20 betalen terwijl een **niet-beursstudent** €564,3 betaalt.

In Servië zijn er alleen maar beursstudenten en niet - beursstudenten. De inschrijvingskosten voor niet - beursstudenten hangen van de faculteit af. Op de Filologische faculteit in Belgrado bedraagt deze som ongeveer €1,200 wat te hoog voor onze algemene inkomen is.

"In het hele hoger onderwijs is mogelijk om een studietoelage of studiebeurs aan te vragen en die worden door de Vlaamse Gemeenschap uitgereikt aan studenten uit gezinnen met een laag inkomen" zei Lien. Er staat geen maximum op het aantal beursstudenten

in een bepaalde opleiding.

"Als je het inschrijvingsgeld, zo'n 530 euro per jaar, niet zelf kan betalen, kan je een beurs aanvragen" zei Joris. Maar zonder goede resultaten, kan je beurs kwijtspelen. Senne gaf door dat er nog speciale tarieven zijn als je meer of minder studiepunten opneemt of als je leerkrediet opgebruikt is. Dan kan de school extra inschrijvingsgeld vragen, omdat ze dan geen subsidies van de overheid voor de student krijgt.

"Allen maar boeken en cursussen zijn niet meegerekend", zei Tine Van Dorst

Vakken en examens

Een volledig academiejaar bestaat uit 60 studiepunten. "Er zijn 2 examenperiodes per jaar. Het aantal examens hangt af van het aantal vakken dat je hebt" zei Tine. Ze zei ook dat je niet voor het afleggen van examens te betalen hoeft omdat het al in het inschrijvingsgeld zit. Na elk semester zijn er examens van alle vakken die je dat semester hebt gevolgd. Toch moet er in Servië elke student 100 dinar betalen voor het afleggen per examen. Er zijn drie examenperiodes: eind januari begint de eerste examenperiode gedurende drie weken. De tweede begint in juni en de derde zit is eind augustus begin september.

"Je kan in totaal 4 keer aan hetzelfde examen meedoen" zei Senne. Na de eerste keer krijgt je één herkansing. "Als je dan nog niet slaagt", zei Tine "mag je het vak het volgende schooljaar nog eens volgen, en heb je weer 2 kansen om te slagen". Er is ook de mogelijkheid om het vak een derde keer te volgen, zgn. trissen, maar dat moet je aanvragen, en dat wordt niet altijd toegestaan. Aanwezigheid is over het algemeen niet verplicht, maar voor sommige professoren is de afwezigheid een nadeel. Je moet voor bepaalde examens geslaagd zijn om de lessen van het volgend schooljaar te volgen. Soms is het genoeg om je lessen te hebben gevolgd. Sacha zei dat er tussen 15 en 20 vakken per jaar zijn, maar dat hangt van je taalcombinatie af. In master

zijn er minder vakken, ongeveer 10. Senne zei dat sommige vakken uit verschillende onderdelen bestaan, waarvoor je telkens een examen moet afleggen. In het eerste jaar zijn er vrij veel vakken en examens. In de Master zijn er minder vakken. Volgens Tine zijn er ook vakken die je kunt volgen zonder enige 'voorkennis'.

Het aantal semesters is hetzelfde maar in tegenstelling tot de Belgische faculteiten bestaan op de Servische faculteiten 6 zittijden. Het aantal vakken is ook ruim, maar dat hangt van het studiejaar en de studiegeneratie ('Niet - Bologna', 'Bijna Bologna', 'Bologna') af. Op onze faculteit is de aanwezigheid verplicht, enkel voor sommige keuze vakken is dat niet geldig.

Administratie

De administratie verloopt bijna helemaal elektronisch en is heel duidelijk te volgen. Soms ontstaan er virtuele wachtrijen. "Ook ben je sinds dit jaar verplicht om zelf je studieprogramma online samen te stellen" aldus Joris.

Eva Lens zei dat er niet echt veel administratie is en dat je bijna alles online kan doen.

De administratie op onze faculteit is niet makkelijk te beschrijven omdat die heel chaotisch is. Vanaf dit jaar verloopt de administratie bijna helemaal elektronisch, zoals in België.

In Servië

Het systeem van het studeren in België lijkt in vele opzichten op ons systeem. Maar sommige onderscheiden zijn redelijk groot.

Het blijkt dat het moeilijkste deel van het studeren in Servië onduidelijke regels zijn. Dat komt omdat we nog aan het 'experimenteren' met Bologna Process zijn. En terwijl in België alles in rustig vaarwater blijkt te zijn hebben we op onze faculteiten een tamelijk groot probleem met een verwarde studiebegeleidingplan.

In beide landen kan men vast en zeker voordelen en nadelen van het studeren vinden. Maar dat was toch niet de bedoeling. De uitwisseling van de studieervaringen / studieproblemen en de kennis met nieuwe vrienden te maken waren een van het mooiste delen van dit projectje. ■ **S. Stanišljević, S. Tričković, K. Šumonja, J. Starović**

Studeren in Servië is dikwijls een "polysemantisch" begrip - vakgroepen, faculteiten en zelfs universiteiten verschillen in tal van opzichten behoorlijk van elkaar. Toch hebben ze één ding gemeen en dat is een zekere dosis lethargie die onder de meeste studenten in Servië heerst. Op basis van mijn persoonlijke ervaringen kan ik botweg zeggen dat een student in Servië zijn geen benijdenswaardige positie is.

Ik heb de indruk dat studenten in Servië niet studeren om kennis te vergaren (wat de essentie van het studeren zou moeten zijn), maar om zo snel mogelijk diploma's te behalen en daarmee, hopelijk, hun werkkansen te vergroten. Een bachelor-diploma verkrijgen, betekent in de meeste gevallen echter niet "een expert in dat studiegebied" te zijn, maar het is een compensatie voor de drie of meer jaren die de student in de auditoria doorgebracht heeft. Hier zien we al de wreedheid van de „Catch 22“, want de functie van het onderwijssysteem, dat grootendeels onderwets is, zou niet verwaarloosd mogen worden. De directe aanpak van het lesgeven, die de meest gebruikelijke is in Servië, geeft de studenten niet zo veel ruimte voor improvisaties en voor het ontwikkelen van een eigen kritisch apparaat; de leerstof wordt op een droge manier overgedragen en de leerkrachten motiveren en inspireren de studenten niet. Pas in de afgelopen jaren, met de invoering van het Bologna-systeem, wordt het onderwijs plaatselijk wat interactiever.

De faculteit is een instelling waarover de studenten in Servië niet graag praten en het heeft voor hen vaak een negatieve connotatie. Studeren wordt als een lastige verplichting gezien en niet als een privilege of een investering in de toekomst. De puntenboekjes geven, naast de cijfers, stempels en handtekeningen, de Servische student zowel een gevoel van onzekerheid als van onbekwaamheid. ■ **N. Živković**

In Nederland

Studeren in Nederland is een hele ervaring, een proces waarin je continu keuzes moet maken. In Nederland zijn er 14 universiteiten, met elk hun eigen specialisatie in studies, dus afhankelijk van je studie kies je een universiteit. Voor sommige studies geldt een lotingsysteem. Dat

betekent dat je ingeloot moet worden voor een studie en dan pas wordt toegelaten. Hoe hoger je cijfers zijn, die je op de middelbare school hebt gehaald, hoe meer kans je maakt. Eenmaal toegelaten tot een studie, moet je binnen een jaar 40 ECT's halen. Daarna mag je in principe net zolang doen over je studie als je wilt. Elke Nederlandse student krijgt een maandelijkse vergoeding van de overheid, om studeren betaalbaar te maken. Dit heet studiefinanciering. De hoogte van het bedrag hangt af van waar je woont (bij je ouders, of op jezelf) en hoeveel je er bij leent. Als je niet binnen tien jaar je studie afmaakt, moet je alles terugbetalen. Daarnaast krijg je gratis openbaar vervoer tijdens het weekend of doordeweeks. Dit maakt het makkelijker om af en toe eens naar je ouders af te reizen om een weekend verwend te worden en even rust te nemen van het drukke studentenbestaan. Omdat wonen op kamers, het betalen van collegegeld en het drinken van een biertje behoorlijk duur kan zijn, werken veel studenten ook nog naast hun studie. Elke universiteitsstad kent een druk studentenleven, met studieverenigingen en studentenverenigingen. Nederland heeft hierin een unieke cultuur, met meer dan honderd verenigingen in alleen al Leiden - de oudste studentenstad in Nederland. De verenigingen lopen uiteen van het sportverenigingen, tot reisverenigingen, tot gezelligheidsverenigingen waar bier centraal staat. Ook voor internationale studenten zijn er veel mogelijkheden. Veel mensen worden lid van een vereniging, om vrienden te maken in een nieuwe stad, vanwege de gezelligheid en om iets te kunnen doen naast hun studie. Er zijn feestjes, borrels, en vele andere activiteiten. Veel mensen kiezen er ook voor om in een commissie of bestuur deel te nemen, om zo ervaring op te doen met het organiseren van projecten. Voor ieder wat wils! Nederlandse studenten zijn erg tevreden over het studeren in Nederland. Ze zouden alleen graag meer studiefinanciering krijgen en langer kunnen studeren. Helaas bezuinigt de overheid veel op universiteiten en studenten en is het steeds lastiger om er alles uit te halen wat er in zit. Kortom, studeren in Nederland is de ultieme combinatie van serieus studeren, werken en genieten van alle gezelligheid en mogelijkheden. Ga jij de uitdaging aan? ■ **O. Vranić**

Studenti

U Belgiji

Mnogi studenti iz Srbije misle da naši fakulteti mogu malo da ponude i da nisu dovoljno dobro organizovani. Kao studenti filologije, smatrali smo da bi bilo dobro da među našim kolegama sprovedemo kratko istraživanje o kvalitetu i uslovima studiranja. Zahvaljujući ljubaznim studentima sa Lesiusa iz Atverpena i jednom studentu iz Luvena bili smo u mogućnosti da napišemo ovaj članak. Cilj je je bio da napravimo poređenje između sličnosti i razlika studiranja u Belgiji i Srbiji.

Upis

Naše kolege i saradnici na ovom članku se slažu sa tim da u Belgiji ne postoje strogi uslovi za upisivanje nekog smeru na univerzitetu. Za studiranje filologije potrebno je imati samo srednjoškolsku diplomu. Ukoliko ne posedujete ovu diplomu, možete da polažete test kojim se dokazuje da ste u stanju da pratite predavanje.

"Za određene jezike (holandski, francuski, engleski i ponekad za klasične jezike latinski i grčki) očekuje se osnovni nivo znanja sa poslednje godine srednje škole", kaže Lin Moris. Saša Hinen kaže da se znanje gorenavedenih jezika testira pre upisa na studije.

Prijemni ispit i fiksni broj

Prijemni ispit ne postoji. Ipak postoji nekoliko smerova koji zahtevaju prijemni ispit: stomatologija, medicina i građevina", kaže Sene Kremers. Lin naglašava da na nekim univerzitetima, kao na primer Katoličkom univerzitetu u Luvenu i Univerzitetu u Gentu postoje pripremni kursevi, ali oni nisu obavezni.

Joris D'Hont, diplomirani filozof sa Katoličkog univerzitetu u Luvenu, prosledio nam je interesantne informacije: "Zbog strožeg sistema u

Holandiji, mnogi Holandani dolaze u Flandriju da studiraju medicinu".

Fiksni broj studenata ne postoji, osim za stomatologiju, medicinu, umetničko obrazovanje i vojnu akademiju.

U Srbiji je, za razliku od Belgije, prijemni ispit obavezan uslova za upis na studije. Od budućeg studenta se, pored dobrih rezultata ostvarenim na prijemnom ispitu, očekuje i dobar prosek iz srednje škole / gimnazije. Stoga je, možda, teže upisati fakultet u Srbiji. Takođe postoji jasna kvota, koja zavisi od fakulteta. Možemo pretpostaviti da je ovde konkurencija veća i da su uslovi upisa dosta zahtevniji.

Troškovi i stipendije

Ustaljena tarifa troškova upisa ne postoji jer ona zavisi od statusa studenta. Za studenta na budžetu (stipendiji) troškovi upisa su 100 eura. Za studenta sa polu-stipendijom (nemaju pravo na finansiranje iz budžeta, već na određenu vrstu popusta zbog niskih porodičnih primanja) cena je 376,20 eura, dok samofinansirajući student plaća 564,3 eura.

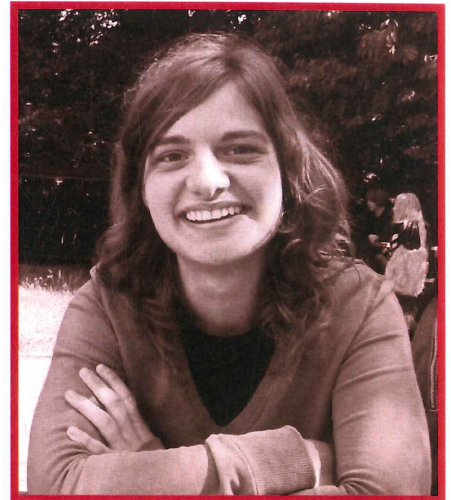
U Srbiji, pak postoje samo samofinansirajući studenti i studenti koji se finansiraju iz budžeta. Za samofinansirajuće studente troškovi upisa zavise od fakulteta do fakulteta. Na Filološkom fakultetu u Beogradu ovaj trošak iznosi oko 1,200 evra, što je podosta za naša prosečna primanja

"Postoji mogućnost potraživanja studentske stipendije koju Vlamanska zajednica dodeljuje studentima iz porodica sa niskim primanjima", kaže Lin. Ne postoji maksimalni broj studenata u određenom obrazovnom smeru koji mogu dobiti stipendiju.

"Ukoliko student nema uslova da plati upis, koji iznosi otprilike 530 evra godišnje, on može zatražiti stipendiju" kaže Joris. Bez postignutih dobrih rezultata stipendija se može izgubi

Predmeti i ispiti

Jedna akademska godina sastoji se iz 60 ESPB bodova. Tine kaže da godišnje postoje dva ispitna roka i da broj ispita

Tine van Dorst

zavisi od broja predmeta. Takođe ona kaže da se prijava ispita ne mora plaćati jer je već uračunata u cenu upisa. Posle svakog semestra slede ispiti iz predmeta koje si odslušao. U Srbiji, pak, za svaki ispit moraš da platiš prijavu u iznosu od 100 dinara.

Postoje tri ispitna roka: prvi počinje krajem januara i traje tri nedelje. Drugi počinje u junu a treći krajem avgusta, početkom septembra.

"Isti ispit možeš da polažeš ukupno četiri puta", kaže Sene. Posle prvog puta imaš popravni. "Ako ni tada ne položiš", kaže Tine, "slušaš predmet opet sledeće godine, i onda imaš zapravo još dve šanse da ga položiš". Takođe postoji mogućnost da slušaš predmet i treći put, tzv. "trojka", ali za to moraš da se prijaviš ali to polaganje on nije uvek dopušteno.

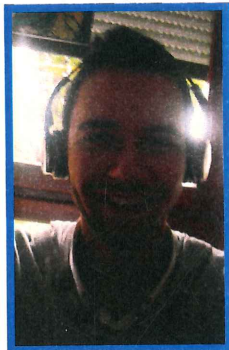
Prisutnost uglavnom nije obavezna, ali pojedini profesori odsustvo smatraju manom. Postoji određeni broj ispita koje moraš da položiš da bi pratio sledeću akademsku godinu, ali ponekad je i praćenje predavanja dovoljan uslov.

Saša kaže da ima između 15 i 20 predmeta po godini, ali da to zavisi od kombinacije jezika. Na masteru ima manje predmeta, otprilike 10. Sene je izjavila da se neki predmeti sastoje iz više delova, a svaki od njih čini poseban

ispit.

Na prvoj godini ima dosta predmeta i ispita, dok ih na masteru ima znatno manje. Postoje i predmeti koje možeš da pratiš bez predznanja. Prema rečima Tine postoje takođe i predmeti koji se mogu pratiti bez prethodnog 'predznanja'.

Broj semestara je isti kao i u Srbiji ali za razliku od belgijskih fakulteta ovde postoji šest ispitnih rokova. Broj predmeta je takođe popriličan, ali on zavisi od godine studiranja i studentske generacije (Stari program, polu Bolonja, Bolonja). Na našem fakultetu prisustvo je obavezno, sa izuzetkom nekoliko izbornih predmeta.

Senne Creemers

Administracija

Administracija se maltene u potpunosti odvija elektronskim putem i korišćenje je veoma jednostavno. Ponekad nastanu virtualni redovi. "Od ove godine student je u obavezi da svoj

program studiranja formuliše sam online putem" izjavio je Joris.

Eva Lens kaže da i nema tako puno administracije i da skoro sve možeš uraditi online.

Zbog haotičnosti veoma je teško opisati administraciju našeg fakulteta. Od ove godine, ona se, kao i u Belgiji, odvija skoro sasvim elektronski.

U Srbiji

Sistem studiranja u Belgiji umnogome podseća na naš sistem. Ipak neke razlike su podosta velike.

Čini se da su nejasna pravila najteži deo studiranja u Srbiji. To je posledica i dalje aktuelnog 'eksperimentisanja' sa bolonjskim procesom. I dok u Belgiji, čini se, sve teče glatko, studenti na našim fakultetima imaju poprilično veliki problem sa zbunjujućim studentskim programom.

Uobe zemlje mogu se uočiti prednosti i mane studiranja. Ali to ipak nije bio cilj. Rzmjena iskustva i problema studenata kao i sticanje novih poznanstava bili su najlepši deo ovog malenog projekta.

■ S. Stanišljević, S. Tričković, K. Šumonja, J. Starović

Studirati u Srbiji je često „polisemičan“ pojam – katedre, fakulteti pa i univerziteti se međusobno umnogome razlikuju. Ipak, jedno im je zajedničko, a to je izvesna doza letargije koja vlada među većinom studenata u Srbiji. Na osnovu ličnih iskustava mogu bez ustezanja da kažem da biti student u Srbiji nije najzavidniji položaj.

Moj utisak je da studeneti u Srbiji ne studiraju da bi dobili znanje (što bi trebalo da bude svrha studiranja), već da bi što pre dobili diplomu i time, tobože, povećali šanse za dobijanje

posla. Međutim, steći zvanje *bachelor* u većini slučajeva ne znači „biti stručnjak u određenoj oblasti“, već je to prosto kompenzacija za provedene tri ili više godina u nekoj od slušaonica nekog fakulteta. Ovde uvidamo svu surovost Kvae 22, jer ne treba zanemariti ni ulogu obrazovnog sistema, koji je uglavnom veoma zastareo. Frontalni pristup nastavi, kao najzastupljeniji u Srbiji, ne ostavlja studentima mnogo prostora za improvizaciju i razvijanje kritičkog aparata; gradivo se prenosi na suvoparan način, a profesori ne motivišu i ne inspirišu svoje studente. Tek u poslednjih nekoliko godina, a usled uvođenja Bolonjskog sistema, nastava mestimično postaje interaktivnija.

Fakultet je institucija o kojoj se među studentim u Srbiji nerado govori i gotovo uvek pominje u negativnom kontekstu. Na studiranje se gleda kao na mukotrpu obavezu, a ne kao na privilegiju i investiciju u budućnost, jer uz indeks, pored ocena, pečata i potpisa, student u Srbiji dobija i osećaj neizvesnosti i nesigurnosti. ■ N. Živković

U Holandiji

Studiranje u Holandiji je veliko iskustvo, proces tokom kojeg neprestano moraju da se donose određene odluke. U ovoj državi postoji 14 univerziteta, svaki sa sopstvenom specijalizacijom na studijama, tako da student bira univerzitet u zavisnosti

od vrste studija. Na nekim studijama postoji sistem lutrije. To znači da treba da vam se dodeli prvo studentsko mesto, pa tek onda mogućnost da budete primljeni. Što su veće ocene koje ste imali u srednjoj školi to su vam i veće šanse da budete primljeni.

Nakon što ste primljeni na fakultet morate u roku jedne godine da ostvarite 40 poena. Posle toga, u principu, možete da studirate koliko god dugo želite.

Svaki holandski student dobija mesečnu novčanu nadoknadu od vlade, kako bi se studiranje učinilo pristupačnijim. Ovaj novac se naziva finansiranje studija. Iznos uplate zavisi od toga gde živite (sa svojim roditeljima, ili sami), kao i od toga koliko novca pozajmljujete. Ako ne završite u roku od deset godina, morate da vratite sav novac. Pored toga dobijate pravo i na besplatan javni prevoz vikendom ili drugim radnim danima u nedelji. Ovo olakšava da povremeno posetite svoje roditelje vikendom i predahnete od napornog studentskog života. Pošto stanovanje u sobama, plaćanje školarine i ispijanje piva može biti poprilično skupo, mnogi studenti rade paralelno sa svojim studijama.

Svaki univerzitetski grad je preko studentske unije i studentskih asocijacija upoznat sa teškoćama studentskog života. U ovom pogledu Holandija ima jedinstvenu kulturu. U Lajdenu, najstarijem univerzitetskom gradu Holandije, postoji više od stotinu organizacija ovog tipa. Postoje sportska udruženja, zatim udruženja koja se bave putoanjima kao i društveni klubovi u kojima je pivo centralna tema. Strani studenti, takođe, imaju mnoge mogućnosti. Mnogi se pridružuju Uniji kako bi stekli prijatelje u novom gradu, radi zabave ili kako bi se osim studija bavili još nečim. Postoje žurke, pijanke i mnoge druge aktivnosti. Kako bi stekli iskustvo u organizovanju projekata, mnogi ljudi se opredeljuju da učestvuju u komisiji ili odboru. Za svakoga po nešto!

Holandski studenti su veoma zadovoljni studiranjem u Holandiji. Želeli bi da imaju veću novčanu podršku od države i mogućnost da duže studiraju. Nažalost, država je veoma štedljiva prema univerzitetima i studentima je sve teže da pokrivanje svih troškova.

Ukratko, studiranje u Holandiji je kombinacija ozbiljnog studiranja, rada i uživanja u svim prednostima i mogućnostima studentskog života. Da li ste spremni na izazov? ■ J. Korać

Egocentrisme is de oorzaak van de economische crisis van 2008

Er was eens een rijk. Daarin regeerde geen koning, geen keizer, geen hertogen of wie dan ook. Geld regeerde er, het was er wet, het opende deuren maar het sloot ze ook. Het probleem was dat mensen snel aan hun heerser verslaafd werden. Ze wilden altijd maar meer. Genoeg geld was geen optie. Toen dacht iemand dat het een goed idee zou zijn om de mensen huizen en goederen voor de aankoop van onroerende goederen te beloven en gunstige rentevoeten te geven. Hij dacht dat het een geweldige idee was waarmee hij goed zijn geld kon verdienen en zichzelf voor een lange tijd kon verzekeren. Die man werd meegesleept en nam meer dan hij eten kon. Waar hij echter niet op gerekend had: wanneer hij die laatste beet nam, verslikte hij zich. Hij stikte en alles begon uit elkaar te vallen. Er was geen geld meer, mensen verloren hun huizen en werden ontslagen. Waarom? Omdat het systeem verkeerd was? Of de man?

En zo, tot het schemert voor de ene, zal de dageraad niet aanbreken voor de andere. In dit geval zal de zon zelfs volledig uitdoven. Hebzucht en geld ontvreemden, zijn zonden die de mensheid vanaf het begin der tijden kent. Hebzucht is door de mens ontwikkeld, gekoesterd en waarschijnlijk vandaag de dag geperfectioneerd. De economische crisis is slechts het eindproduct van menselijke hebzucht en rente. In wiens belang het was, wil ik niet zeggen want zelfs de meest wereldbepaalde economen konden dat niet en ik ben bang om te vervallen in een soort van samenzweringstheorie. Time publiceerde op een gegeven moment een lijst van 25 personen die rechtstreeks verantwoordelijk zouden zijn voor de economische crisis. Het is genoeg om te zeggen dat de crisis een menselijke creatie is, en geen computerfout of iets bovennatuurlijks. De menselijke behoefte aan geld en

macht... Die behoefte is natuurlijk zo groot dat mensen over lijken kunnen wandelen, hele families zonder hebben en houden op straat zettend. Nog erger is dat het onmogelijk is dat niemand van die mensen kon voorspellen dat zoiets uiteindelijk ging gebeuren. Leningen werden gegeven, mensen werden belogen en bedrogen over hoe ze die kortingen terug konden geven, ook al wist men dat dat niet mogelijk was. Dat wil zeggen: het opzettelijk vernietigen van mensenlevens, voor een handvol dollars. We komen zo op een punt waar de rijken steeds rijker worden en de armen, indien mogelijk, nog armer, tot ze helemaal verdwenen zijn. Omwille van deze constante zoektocht naar meer geld, meer macht, stortte alles in 2008 in elkaar. Door de zoektocht naar hoge winsten en het alleen maar genereren ervan, zonder na te denken over microsystemen, mensen, gezinnen of in ieder geval de toekomst. Je zou ten minste denken dat deze mensen over de toekomst nadenken en over het feit of ze op hun macht-

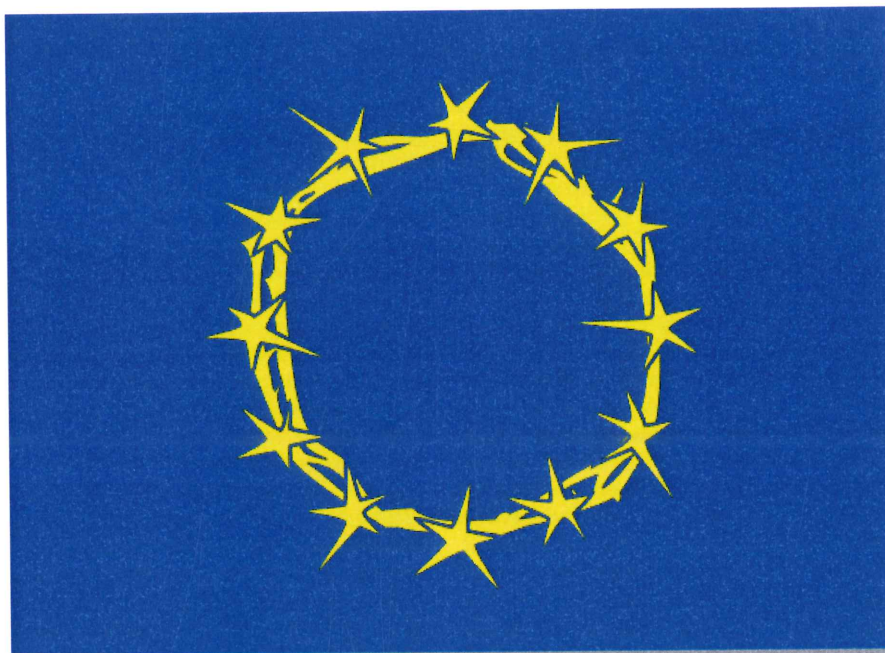
sposities kunnen blijven, en niet enkel hebzuchtig geld nemen alsof er geen morgen bestaat. Aan alles komt een einde: zo zijn alle grote beschavingen uiteen gevallen. Het is slechts de vraag of dit een sneeuwvlok is die een lawine ontketent waar men, zonder overdrijven, in de hele wereld op wacht. Het is niet alleen de vraag of deze hebzucht het einde van een beschaving zou zijn, maar misschien zelfs een opening voor een groter beeld van het einde van de wereld zoals wij die kennen. Vandaag grijpen we namelijk naar geld en macht, morgen naar natuurlijke hulpbronnen omdat we onophoudelijk bezig zijn met het opgebruiken van alles wat de natuur ons gaf, zonder na te denken over morgen. Het is zeer de vraag, de overbevolking van de aarde indachtig, of deze middelen eeuwig toegankelijk zullen blijven. Men krijgt de indruk dat alle sciencefictionfilms die een donkere toekomst en oorlogen om een glas benzine als onderwerp hebben, tot leven zullen komen in een niet zo verre toekomst. ■ V. Nikolić

Egocentrizam je uzrok ekonomske krize iz 2008. godine

Bila jednom jedna imperija. U njoj nije vladao nikakav kralj niti car, nije bila vojvodstvo ili bilo šta tome slično. Vladao je novac. on je bio zakon, otvarao vrata ali ih isto tako zatvarao. Sva je muka u tome što su ljudi strahovito brzo postajali zavisni od svog vladara. Stalno su želeli još. Dovoljno novca nije bila opcija. I onda se neko dosetio da ljudima obecava kuce, i povoljne uslove za kupovinu nekretnina i povoljne kamate. Pomislio da je to fenomenalna ideja, da će od toga uzeti finu svotu i obezbediti se. Zaneo se taj neko te zagrizao više nego što može da pojede. Ono na šta nije računao dok je tako halapljivo grizao taj deo kolača je gušenje. Počeo je da se guši i davi i sve je počelo da se ruši. Novca više nije bilo, ljudi su se iseljavali iz kuća, ostajali bez poslova, ostajali na ulici. Zašto? Zato što sistemnije valjao ili pak čovek?

I tako, dok jednom ne smrkne, drugom ne svane. U ovom slučaju potpuno ne ugasi. Pohlepa i samoživost su gresi poznati ljudskoj prirodi verovatno i pre ove poslovice. Pohlepu su ljudi razvijali, negovali i vrlo verovatno usavršili u današnje vreme. Ekonomski krah je samo krajnji proizvod ljudske pohlepe i interesa. U to čijih interesa ne želim da zalazim jer to ni svetski priznati ekonomisti nisu iznosili a i plašim se da ne zađem previše u kakve teorije zavere. Tajm je u jednom trenutku izbacio listu od 25 ljudi za koje smatraju da su direktno odgovorni za nastanak krize. Dovoljno je reći da je krah ljudska tvorevina, ne greška računara ili nečeg vanzemaljskog. Ljudska potreba za novcem i moći. Potreba je očito tolika da se ni u jednom trenutku ne preza od gaženja preko mrtvih, ostavljanja celih porodica na ulici bez igde ičega. Da stvar bude gora nije kao da niko od tih ljudi nije

mogao da predvidi da će se tako nešto na kraju i dogoditi. Izdavani su krediti, ljudi su lagani i obmanjivani kako će te kredite vraćati iako su znali da to nije moguće. Dakle svesno uništenje nečijeg života za šaku dolara. Sve svodimo to da bogati postanu bogatiji a siromašni, ako je ikako moguće, još siromašniji i kao sa početka ovog teksta, totalno se ne ugase. I tako je zbog konstantne potrage za nekakvim još većim bogatstvom, još većom moći sve uspelo da se uruši 2008. godine. Zbog potrage za enormnim profitima i okretanja samo tome a nikako mikrosistemima, ljudima, porodicama i makar budućnosti. Ako ništa drugo čovek bi makar pomislio da će takvi ljudi misliti o budućnosti i ostajanju na tim pozicijama moći a ne halapljivo

uzimati kao da sutra ne postoji. Svemu dođe kraj, sve velike civilizacije doživele su svoje propasti. Pitanje je da li je ovo samo pahulja koja će pokrenuti lavinu koju, bez preterivanja željno iščekuju širom sveta. I nije samo pitanje da li je to krah jedne civilizacije već da li tom gramzivošću odmotavamo klupko za kraj sveta kakvog znamo. Jer danas se grabimo za novac i moć, sutra za prirodne resurse jer nemilosrdno trošimo sve što nam je prirodom dato ne misleći na sutra a vrlo je diskutabilno, obzirom na prenaseljavanje planete da li će ti resursi moći da traju večno. Utisak se stiče da će svi naučno fantastični filmovi koji za tematiku imaju crnu budućnost i ratove za čašu benzina u najskorije vreme obistiniti.

■ V. Nikolić

Interview met Kristof Bilsen

De auteur van "De perfecte Belg"

De perfecte Belg is zoals het plotseling wakker worden in een verscheurd land. Kristof Bilsen probeert zijn eigen nationaliteit te ontleden wat betreft de taal door gesprekken met vrienden -van een separatist die Wallonians prefereert en een ideale Belgische familie

1 *PS!: Wat was de reden om deze documentaire op te nemen? Waarin vond U inspiratie?*

De aanleiding was vooral de politieke impasse in België in 2009.

Het was tenslotte als sinds 2007 erg somber gesteld met de -zeg maar- nationale eensgezindheid in het land. Politiek was er toen ook erg lang geen enkel zicht op verbetering (ondertussen hebben we eindelijk terug een regering) en ook op cultureel vlak viel me meer en meer op hoe de twee gemeenschappen geleidelijk aan meer en meer van elkaar vervreemden. Sinds ik in Engeland woon, als Belg, kijk ik natuurlijk met nieuw paar ogen naar mijn eigen land, als "uitgeweken" Vlaming, zeg maar. Al houdt de UK er, vergeleken met België, meer nationale iconen in stand, denk maar aan de Queen, toch is die regionalisering daar ook meer en meer aan de hand. Schotland wil zich afsplitsen, Engeland en Wales gaan zich ook steeds meer op zichzelf terugplooiën. Ik ben natuurlijk geen journalist maar filmmaker en dus werd ik bij het maken van 'The Perfect Belgian' vooral geïnspireerd door het absurdistische, surrealistische van landsgrenzen en taalgrenzen. Waar vind je die beter dan in België, toch? Je kan er vandaag de dag moeilijk omheen dat globaal zowat alles (cultureel en geografisch) veel meer met elkaar verbonden is dan ooit eerder in de geschiedenis. Voor mij is het niet langer een kwestie of een natie haar grenzen en cultuur moet afschermen van de rest van de wereld of niet, maar is het een feit dat die grenzen vervagen, of we dat nu willen of niet. Nationalisme tiert welig in Europa nu, ook al zijn er vooral economische motieven. Heel veel nationalistische gebaren of symbolen worden in mijn ogen surrealistisch én dus ook filmisch interessant: het is toch heel absurd om vast te houden aan taalgrenzen, wanneer we geconfronteerd worden met bijvoorbeeld migranten uit Nigeria, die zich plots genoodzaakt voelen om Vlaming of Waal te worden. Voor mij is die verwarring tussen globalisering en het terugtrekken op zichzelf een heel interessante paradox.

2 *PS!: Uit de documentaire blijkt dat U eerder naar de Belgicistische strekking neigt of heb ik dit verkeerd begrepen?*

Ik ben zeker niet per sé een Belgicist, maar ik maak inderdaad wel een punt met de film, omdat het België dat ik ken(de), me zowel Nederlands als Frans leerde te spreken en in het algemeen geeft dit kleine gekke land ons steeds de garantie om heel flexibel met anderen om te gaan, we hebben gewoon geen keuze. Die Belgische constructie lijkt dan wel problematisch op politiek niveau maar cultureel is het voor mij zeker een rijkdom. We hebben prachtige Vlaamse auteurs naast de luxe van fier te kunnen zijn op Franstalige auteurs en filmmakers, bijvoorbeeld. Ik ben met die rijkdom opgegroeid en ik vraag me soms wel af of die nieuwe generatie, die meer vertrouwd is met een vooral Vlaamse of Waalse identiteit, niet veel van haar diverse 'roots' zal verloren zien gaan. Dus kort: voor mij is België, ook al is het geen eenvoudige constructie, niet alleen een zorgenkind maar ook een garantie voor diversiteit.

3 *PS!: Maakte deze of gene zijde problemen tijdens het filmen?*

Eigenlijk niet, zeker niet de "gewone" mensen die ik interviewde. Voor de meesten was het net een gelegenheid om te reflecteren en spontaan geconfronteerd te worden met die absurditeit van Nationalisme, die dikwijls veeleer van bovenaf wordt afgedwongen. Zowel politiek als economisch. De mensen die van dag tot dag leven, zijn veel opener en flexibeler dan je in eerste opzicht zou verwachten. Zeker wanneer je spreekt met migranten en kunstenaars, waarvoor die gespletenheid veel natuurlijker aanvoelt. Natuurlijk was er voor een Taalactie-komitee en Vlaams-nationalisten veel meer reden om hun standpunten eindeloos te verdedigen en zagen ze me niet noodzakelijk als een van hen. Maar

niemand weigerde gefilmd te worden, wel integendeel.

4 *PS!: Wat waren Uw verwachtingen? Werd de film volgens U goed onthaald door de media en door het publiek?*

Ik had niet meteen grootse verwachtingen – nationalisme is zo'n geladen en gelaagde thematiek, dat je bij voorbaat weet dat je niet voor iedereen goed kan doen, zeker niet in een film van een half uurtje. Ik wist wel vanaf dag 1 dat ik de film heel moeilijk op de nationale televisie in Vlaanderen of Wallonië zou kunnen vertoond krijgen. Beide landsdelen hebben een totaal gescheiden media-landschap en zijn dus grotendeels afhankelijk (financieel ook!) van die taalgrenzen en die tegenstellingen. Je hebt dus niet meteen een burgeroorlog nodig om die tegenstellingen te voeden, die geleidelijke scheiding op mediavlak is genoeg om stilzwijgend en zonder bloedvergieten, die regio's meer in de verf te zetten, jammer genoeg. Mijn film brengt niet meteen een rooskleurig verhaal voor noch de Vlaamse noch de Waalse kijker. Was het censuur? Misschien toch wel voor een stukje.

Langs de andere kant is de thematiek veel makkelijker te bevragen als buitenlander dan wanneer je er dag in dag uit mee geconfronteerd wordt in je eigen land. Daarom ook was de film erg populair in Roemenië en in Belgrado en werd ie veel meer vertoond dan in België. Voor Belgen is mijn film, zeg maar, oud nieuws. Jammer genoeg.

5 *PS!: Wij hebben De Perfecte Belg bekeken tijdens het Free Zone festival in Belgrado. Ik weet niet of U lang genoeg op de Balkan verbleven heeft om hierover een mening te vormen maar ziet U enige parallellen met de situatie in ex-Joegoslavië?*

Daar weet ik eerlijk gezegd te weinig vanaf, maar ik zag wel dat na de projecties in Belgrado, heel wat mensen zo opgelucht waren dat ik voor een keer NIET het politieke discours deed maar veeleer op zoek ging naar een "vriendelijker" manier om culturele eigenheid te bevragen. Een man was bijvoorbeeld erg opgetogen dat ik de tegenstellingen vervaagde door zelf –als filmmaker- vlot te switchen tussen Nederlands, Frans en Engels en de absurditeit aantoonde, zonder het te fel te veroordelen.

6 *PS!: Zal Uw volgende project eenzelfde thematiek behandelen?*

Momenteel ben ik in productie aan een lange documentaire over een aantal staatsinstellingen in Congo (de voormalige Belgische kolonie). Deze film toont een aantal staatsambtenaren bij de post, de spoorwegen en de nationale congolese omroep en hoe die –na decennia lange kolonisatie en conflicten- stilletjes aan beginnen te transformeren van oude symbolen van een "ge-exporteerde natiestaat" naar een nieuwe realiteit. Hoewel het niet rechtsstreeks hetzelfde verhaal vertelt, is het natuurlijk wel een logische stap om te kijken wat wij hebben achtergelaten in de voormalige kolonie, staatsinstellingen die in Europa meer en meer geprivatiseerd werden, zijn in de voormalige kolonies nog resten, vage herinneringen van een oud Europa. Het wordt geen historische documentaire, maar wil door het prisma van die voormalige staatsinstellingen wel aantonen hoe het dagelijkse leven er nu aan toegaat in een land dat vorig jaar nog haar 50 jaar onafhankelijkheid vierde, maar nu opnieuw de vraag opwerpt: zijn bijvoorbeeld de Chinezen de nieuwe kolonisatoren? Wat is de eigenheid, de identiteit van de Congolezen zelf?

Intervju sa Kristofom Bilsenom Autorom filma "Savršeni Belgijanac"

1 *PS!: Šta vas je podstaklo da napravite ovaj dokumentarac? U čemu ste pronašli inspiraciju?*

Povod je svakako bio politički zastoj u Belgiji 2009. godine. Zapravo, takvo sumorno stanje, takoreći, nacionalnog jedinstva u zemlji postojiod 2007. godine. Politika već tada nije pokazivala znake poboljšanja (u međuvremenu smo dobili opet vladu) i na kulturološkom nivou primetio sam kako se ove dve zajednice sve više i više udaljavaju. Od kada živim u Engleskoj, kao Belgijanac, posmatram svoju zemlju drugim očima, recimo, kao „iseljeni“ Flamanac. Velika Britanija, u poređenju sa Belgijom, ima više nacionalnih ikona na položaju, prisetimo se kraljice, i tamo se sve više i više priča o regionalozaciji. Škotska želi da se odvoji, Engleska i Vels se sve više okreću sebi. Ja, naravno, nisam novinar, već reditelj, i zbog toga me je za pravljenje filma inspirisala apsurdnost i surealitet jezičkih i geografskih granica. Gde ćete to naći ako ne u Belgiji, zar ne? Danas teško možete ignorisati da je bilo šta globalno (kulturno i geografski) sve više povezano jedno sa drugim nego ikada ranije u prošlosti. Za mene više nije pitanje da li jedan narod mora sačuvati svoje granice i jezik od ostatka sveta, već je činjenica da su te granice izbledele, želeli mi to sada ili ne. Nacionalizam u Evropi sada neobuzdano buja, iako za to uglavnom postoje ekonomski motivi. Mnogi nacionalistički gestovi ili simboli su u mojim očima nadrealni pa onda i interesantni za film: apsurdno je držati se jezičkih granica, kada smo, na primer, suočeni sa migrantima iz Nigerije koji iznenada osećaju prinudnu potrebu da se izjasne kao Flamanci ili Valonci. Za mene je to previranje između globalizacije i povlačenje u sebe veoma interesantan paradoks.

2 *PS!: Iz ovog dokumentarca se čini da naginjete ka belgijskoj strani, ili sam to loše razumeo?*

Ja po sebi nisam „Belgijanista“, ali svakako pokazujem poentu sa filmom, zato što me je Belgija koju poznajem (sam

poznavao), učila da govorim i holandski i francuski jezik, i generalno nam je ta mala, luda zemlja dala garanciju da se fleksibilno slažemo sa drugima, mi sada nemamo izbora. Ova belgijska konstrukcija deluje problematično na političkom nivou, ali kulturološki je za mene, pravo bogatstvo. Imamo divne flamanske autore, pored kojih možemo da budemo ponosni i na autore i reditelje s francuskog govornog područja, na primer. Ja sam odrastao sa tim bogatstvom i ponekad se pitam da li će ove nove generacije, koji su više verne flamanskom ili valonskom identitetu, uvideti gubitke svojih različitih korena. Ukratko: za mene Belgija nije, iako nije jedinstvena tvorevina, maženo dete, već garancija za različitost.

3 *PS!: Da li vam je ovo, na neki način, napravilo probleme tokom snimanja?*

Zapravo nije, sigurno nisu obični ljudi koje sam intervjuisao. Za većinu je to bila prilika da se izraze i da se spontano suoče sa apsurdnošću nacionalizma, koji se često sprovodi sa vrha. Kako politički tako i ekonomski. Ljudi koji žive od danas do sutra su mnogo otvoreniji i fleksibilniji nego što biste na prvi pogled očekivali. Posebno, kada pričate sa migrantima i umetnicima, kod kojih se ta podeljenost mnogo prirodnije oseća. Naravno da Akcioni odbor za jezik i vlamanski nacionalisti, imaju mnogo više razloga da beskrajno brane svoje stavove i oni me nisu nužno videli kao jednog od njih. Ali niko nije odbio da bude snimljen, čak suprotno.

4 *PS!: Šta vas je podstaklo da napravite ovaj film? Da li je po vašem mišljenju film prihvaćen dobro od strane medija i publike?*

Nisam imao odmah velika očekivanja, nacionalizam je jedna opterećujuća i slojevita tematika, gde ti apriori znaš da ne možeš svima da udovoljiš, zasigurno ne u jednom filmu koji traje pola sata. Znao sam od prvog dana da ću teško uspeti da prikazem film na nacionalnoj televiziji Flandrije i Valonije. Oba dela države imaju nacionalno medijsko sliku, i zato su velikim delom zavisni (finansijski takođe) od ovih jezičkih barijera i suprotnosti. Nije vam potreban građanski rat da biste pothranili ove različitosti, ovo postepeno odvajanje na medijskom polju je dovoljno, da prećutno i bez krvoprolića više naglasim ove regije, nažalost. Moj film ne donosi ružičastu priču ni za flamanske ni za valonske gledaoce. Da li je bilo cenzure? Možda u jednom malom delu.

S druge strane mnogo je lakše ispitivati to kao stranac nego kad ste svaki dan suočeni sa tim u sopstvenoj zemlji. Zbog toga je film veoma bio popularan u Rumuniji i Beogradu, i više se prikazivao tamo nego u Belgiji. Za Belgijance je moj film, recimo, stara vest. Nažalost.

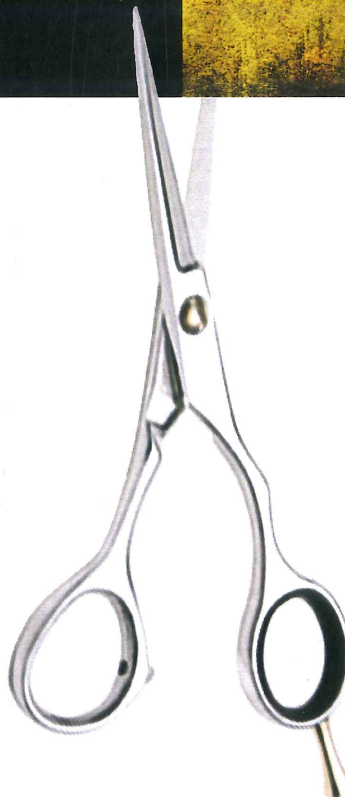
5 *PS!: Gledali smo De perfecte Belg na festivalu Slobodna zona u Beogradu. Ne znam da li ste dovoljno dugo boravili na Balkanu da biste formirali mišljenje, ali da li vidite neku paralelu sa situacijom u bivšoj Jugoslaviji?*

Iskreno, o tome znam veoma malo, ali primetio sam da su nakon projekcije u Beogradu mnogi ljudi odahnuli, zato što se prvi put nisam bavio političkim diskursom nego sam više tragao za „prijateljskijim“ načinom za ispitivanje kulturnog jedinstva. Jedan čovek je, na primer, bio veoma ushićen zato što sam izbledeo razliku kroz sebe-kao reditelje i lako se prebacivao sa holandskog na engleski i francuski jezik i pokazao apsurdnost, bez prejakog osuđivanja.

6 *PS!: Hoćete li se u sledećem projektu baviti istom*

tematikom?

Trenutno produciram jedan dug dokumentarac o određenom broju institucija u Kongu (bivša belgijska kolonija). Ovaj film pokazuje određeni broj državnih službenika u pošti, železnici i nacionalnim kongoanskim medijima i kako su oni-nakon decenija duge kolonizacije i konflikata- tiho počeli transformaciju sa starih simbola jedne „izvozničke nacionalne države“ na jednu novu realnost. Iako se ne priča ista priča direktno, to je naravno logičan korak da se pokaže šta smo ostavili iza sebe u bivšoj koloniji, državne institucije koje se u Evropi sve više i više privatizuju, postoje u bivšim kolonijama i dalje, maglovite uspomene na staru Evropu. Neće to biti istorijski dokumentarac, ali će se kroz prizmu bivših državnih institucija pokazati kako se odvija svakodnevni život u jednoj zemlji koja je prošle godine proslavila 50 godina nezavisnosti, ali se sada opet postavlja pitanje: da li su možda Kinezi novi kolonizatori? Šta je autentičnost, identitet samih Kongoanaca?

Alchemie en toverkracht

Vertalen heeft iets weg van een omgekeerd alchemistisch proces. Het pure goud van het origineel moet omgezet worden in een weliswaar anderssoortig element, maar bij voorkeur van een even edele kwaliteit. Een opgave die bij vertalers, net als bij alchemisten en toveraars, die heerlijke opwinding van macht veroorzaakt: de macht van creativiteit.

Als een echte "Zauberlehrling" begon ik ermee mijn toverkunst eerst uit te proberen op gewone, alledaagse gebruiksvoorwerpen. Een makkelijke opgave, dacht ik, want een tulp is een tulp, een stoel een stoel, een tafel een tafel. Totdat er een koffiepote aan de beurt kwam, want bij alle Nederlandse auteurs wordt gezellig koffie gedronken - zoals bij Wolkers, bij wie je ook nog moet zorgen "dat de motieven op die kopjes precies (...) boven die op de schoteltjes staan". Het omtoveren van de koffiepote wilde echter niet lukken. Wat ik ervoor in de plaats creëerde was een veel kleiner gebruiksvoorwerp van Turkse afkomst, met een naam die heel andere beelden en associaties oproept. Daar eet je geen vlaai of slagroomtaartjes bij, daarbij ontwikkelt zich een ander ritueel. Met de gebruiksvoorwerpen mee moet je dus vaak ook een manier van leven meevertalen waarvan ze de neerslag zijn. Bij subtiele cultuurverschillen zoals tussen frieten en patat raak je de kluts helemaal kwijt.

Enigszins veronzekerd door koffiepotten en hutspotten, kofschepen en waterschappen moest ik me aan abstracte begrippen wagen. Achter de rijke materiële cultuur die mijn landslieden als een kenmerk beschouwen van de Lage Landen schuilt namelijk een denkwijze en een mentaliteit die mij altijd geboeid hebben. Hoe moet je bijvoorbeeld vertalen wat verzuiling betekent? En dat nog in een land waar het gemeenschappelijke dak was ingestort omdat de zuilen nooit verzuild waren geraakt. Het begrip bestond niet in de politieke cultuur van ex-Joegoslavië en daardoor was er ook geen woord voor.

Vele begrippen komen en verdwijnen uit het nationale lexicon met de veranderende omstandigheden. Gedoogbeleid en arbeiderszelfbestuur zijn tijd- en cultuurgebonden en dus vergankelijk. Maar hoe staat het met universele begrippen? Liefde is toch altijd en overal liefde en haat haat? Niet bij Cornehert, want de taal stelt hem er toe in staat ze op te splitsen in filosofische begrippenparen liefde - minne en haat - afkeer, waartegenover ik slechts het orthografische trucje van kleine versus grote beginletter ter beschikking heb.

En hoe staat het met de gezelligheid? Plezier is ook universeel, uitingen daarvan verschillen echter. De essentie van gezelligheid is misschien overal dezelfde, maar tot die essentie komt men langs verschillende wegen. Een van die we-

gen is de knusheid van het samenzijn in een warme kamer, beschermt tegen regen en wind. Een woord waar je geen raad mee weet in een mediterrane straatcultuur.

Nog een typische eigenschap van de Nederlandse taal is het overmatig gebruik van verkleinwoorden. Taalkundigen trachten daar al lang een verklaring voor te vinden, zoals de kleinheid van het land of de grootte van de zee. Hoe dat ook zij, mijn taal uit het land van de zwarte bergen heeft daar een andere kijk op. Daar is alles groots en meeslepend. Ik ben nog steeds vertwijfeld op zoek naar een evenbeeld van Nescio's Dichtertje. De liefdevolle ironie van zijn diminutief verliest zijn lieflijkheid in mijn vertaling.

Woordspelletjes en dubbele bodems stellen een andersoortige problematiek voor. Dat zie ik eerder als een uitdaging van de ene taalchemist jegens de andere. Een ongelijkwaardig duel, vooral als men geconfronteerd wordt met tovenaars zoals Gerrit Komrij en Hugo Claus. Een van de vele taalspelletjes uit De Zwaardvis is de lachwekkende oppositie Heiland - eland. Dat de jonge Maarten Golgotha en Goliath door elkaar haalt is nog op te lossen, maar de Heiland oftewel Spasitelj laat in mijn moedertaal geen enkele fonetische vergelijking toe met een hoefdier, van welke soort ook. Als vertaler moet je dan naar een noodoplossing grijpen die meestal onderdoet aan de originele taalgrap. Door de eerste letter weg te laten kreeg ik een woord dat een grazend iemand aanduidde. Geen voltreffer dus, maar wel in de buurt.

Een voorbeeld van een onvertaalbare dubbele bodem is de titel van de roman Gemeenschap van Ton Anbeek. In mijn vertaling bleef er niets meer over van het erotische betekenislaagje. Van meet af aan was het 1:0 voor de schrijver. Ik moest dus ergens verderop in de tekst scoren, maar waar? Een gunstige gelegenheid deed zich enkele pagina's later voor, bij een sektariër die het woord enthousiasme naar de letter uitsprak: en-tauziasme. Als men het Servische betekenis-equivalent op deze manier accentueert, krijgt men odu-ševljenje, een woord met dezelfde knipoog als gemeenschap. Was het nu 1:1 of was mijn ontrouw aan de oorspronkelijke tekst ontoelaatbaar? Een dilemma waar elke vertaler wel vaker mee te maken krijgt. Deze keer was ik echter te trots op mijn vondst. Om gewetensnood te voorkomen toveren vertalers in zulke gevallen graag volgende vergelijking te voorschijn: een vertaling is als een vrouw - als ze trouw is, is ze niet mooi, en als ze mooi is is ze niet trouw.

Alleen de allerbesten lukt het om beide kwaliteiten te verenigen.

■ J. Novaković-Lopušina

Alhemija i magija

Prevođenje donekle nalikuje obrnutom alhemijskom procesu. Čisto zlato originala valja preobraditi u hemijski element druge vrste, ali po mogućstvu podjednako plemenit. U pitanju je poduhvat koji kod prevodilaca, baš kao i kod alhemičara i čarobnjaka, izaziva uzbudljivost stvaralačke moći.

Kao pravi Čarobnjakov šegrt počela sam tako što sam svoje umeće okušala na običnim svakodnevnim stvarima. NIšta lakše, mislila sam, jer lala je lala, stolica stolica, a sto sto. Sve dok nije na red došao predmet za kuvanje kafe, jer se kod svih holandskih i flamanskih pisaca rado ispija kafa. Kod koga se još valja i postarati "da se motivi na šoljicama nađu tačno iznad onih na tacnama"¹. Preobražavanje posude za kafu, međutim, nikako da uspe. Ono što sam stvorila umesto nje bio je mnogo manji predmet turskog porekla, čije ime priziva sasvim drugačije prizore i asocijacije. Uz to se ne jede čizkejk niti kapkejk. Pri prevođenju stvari iz svakodnevnog života mora se prevesti i način življenja, iz kojeg su te stvari i proizašle. U slučajevima sa suptilnim kulturnim razlikama kao što je ona između "frietten" i "patat" se čovek potpuno zbuni.

Donekle obeshrabrena zbog džezve i hutspota², kofschepen³ i waterschappen⁴, morala sam oprobati sreću sa apstraktnim pojmovima. Iza odlike materijalne kulture koju moji sunarodnici izdvajaju, krije se zapravo jedan način razmišljanja i mentalitet koji me je oduvek fascinirao. Kako se na primer prevodi "verzuiling"? I to u jednoj zemlji u kojoj se društveni krov urušio jer se stubovi nisu dali razdvojiti. Pojam nije postojao u političkoj kulturi bivše Jugoslavije i zato za njega nije postojala odgovarajuća reč.

Mnogi pojmovi se pojavljuju i nestaju iz nacionalnog rečnika usled menjanja okolnosti. Politika tolerisanja i radničko samoupravljanje su vremenski i kulturno uslovljeni i samim tim prolazni. Ali kakva je situacija sa univerzalnim pojmovima? Ljubav je ipak uvek i svuda ljubav, a mržnja je mržnja? Nije kod Kornverta jer mu jezik omogućava da ljubav i mržnju podeli u filozofsku dihotomiju, spram čega meni na raspolaganju stoji samo mali pravopisni trik malog i velikog slova.

A kako stoji stvar sa gezelligheid- nizozemskim poj-

¹ Ovaj citat je preuzet iz srpskog prevoda Volksove pripovetke Muzara, Luterasma, Beograd, 1995; str. 45

² Jelo od šargarepe, krompira i luka (papazjanije)

³ Vrsta jadrilice

⁴ Institucija odgovorna za odbranu od poplava

mom za prijatnu atmosferu u društvu? Provod je takođe univerzalna pojava, ali se poima različito. Suština prijatne atmosfere je svuda ista, ali se do te suštine stiže različitim putevima.

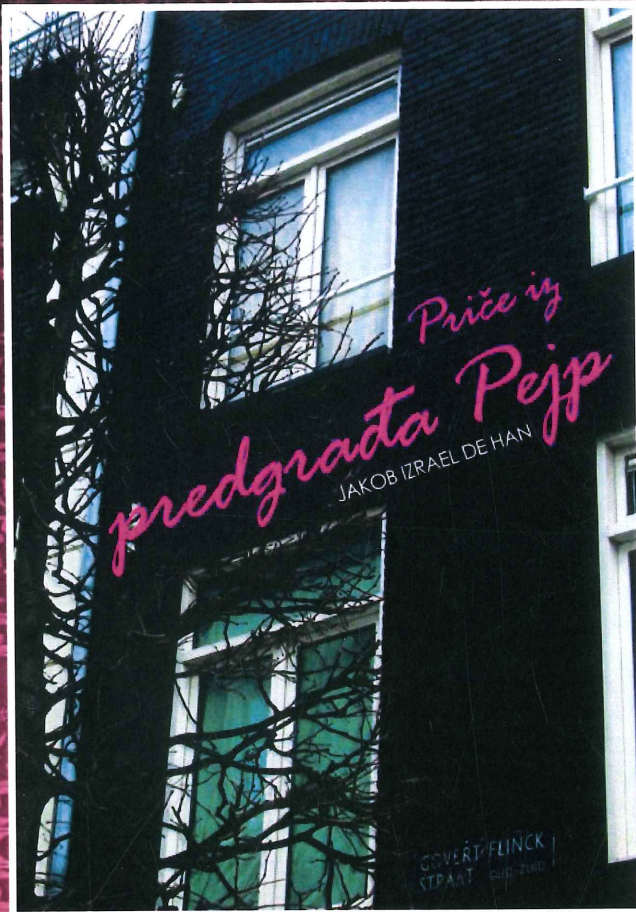
Jedan od tih puteva je knusheid, pojam koji izražava bliskost i toplinu atmosfere u kući van domašaja kiše i vetra. Reč sa kojom u mediteranskoj uličnoj kulturi ne znamo šta bismo.

Još jedna tipična odlika nizozemskog jezika je prekomerna upotreba umanjena. Lingvisti već dugo za tu pojavu traže objašnjenje kao što je malenost zemlje i prostranstvo mora. Bilo kako bilo, moj jezik iz brdovite zemlje ima drugačiji ugao gledanja. Tamo je sve golemo i veličanstveno. I dalje uzaludno tragam za pandanom neuspelom pesniku u Neskievoj noveli Dichtertje. Dobronamerna ironija deminutiva se gubi u mom prevodu Pesničič.

Igre rečima i dupla značenja predstavljaju još jednu vrstu problema. To pre vidim kao izazov među jezičkim alhemičarima. To je jedan neravnomeran dvoboj, posebno ako se suočite sa čarobnjacima poput Gerita Komreja i Huga Klause. To je jedna od mnogih poigravanja rečima u Sabljarki⁵ je smečno brkanje pojmova Heiland (spasitelj) i eland (los). To što mladi Marten meša Golgotu i Golijata još je i rešivo, ali spasitelj ne dozvoljava u mom maternjem jeziku nikakvo fonetsko poređenje sa kopitarom, bilo koje vrste. Kao prevodilac u tom slučaju morate pribeći prindnom rešenju koje najčešće nije ni blizu originalnoj jezičkoj šali. Izostavivši prvo slovo dobila sam reč koja ukazuje na nekoga ko pase, nije baš pun pogodak ali tu je negde.

Primer neprevodive dvosmislenosti predstavlja naslov romana Gemeenschap Tona Anbejka (Ton Anbeek). U mom prevodu nije ostalo ništa od erotske konotacije. Od samog početka bilo je 1:0 za pisca. Trebalo je, dakle, da se revanširam negde dalje u tekstu, ali gde? Povoljna prilika se ukazala nekoliko stranica kasnije kod sledbenika jedne sekte, koji je reč enthousiasme doslovno izgovarao: en-tauziasm. Ako se srpski značenjski ekvivalent akcentuje na ovaj način dobina se oduševljenje, reč sa istom aluzijom kao i gemeenschap. Da li je rezultat sada bio izjednačen ili je moje neverstvo izvornom tekstu bilo nedopustivo? To je dilema sa kojom se svaki prevodilac češće susreće. Ovaj put sam, međutim, bila suviše ponosna na svoje rešenje. Da bi sprečili grižu savesti, prevodioci u takvim situacijama rado iz šešira vade sledeće poređenje: prevođenje je kao žena – ako je verna, nije lepa, ako je lepa, nije verna. Samo najboljima polazi za rukom da objedine obe osobine. ■ J. Novaković-Lopušina

⁵ Hugo Klaus, 1989.

Pijpelijntjes

In zijn armen lag ik - licht-bevend, heel dicht tegen hem aan en een rose tinteling liep onder m'n warme huid door....
'Sam, we doen toch eigenlijk niets ergs... ik hou alleen maar van je.'

'Ja zeker, het is niets hoor... je bent een beste boy'....

'Sam, ben je heusch zoo leelijk als de lui zeggen?'

'O, jé, nog veel leelijker.'....

'En ik hou zoo van je, ik hou vreeselijk van je.'

Dan ineenend, niet-wetend waarom begon ik te huilen, ruw-snikkend-schokkend tegen hem aan....

"Pijpelijntjes" is één van de boeken - niet alleen uit de Nederlandstalig literatuur maar ook uit de wereld literatuur - die ik tot nu toe het liefst gelezen heb. Dit is waarschijnlijk zo één van die boeken waar je al dan niet van houdt. Veelal is het zo dat men niet geïnteresseerd is in dit boek omwille van het thema dat erin behandeld wordt, maar laat dat nu precies de hoofdredenen zijn waarom dit boek gewaardeerd zou moeten worden, naast de uitstekende manier waarop het werk geschreven is.

Wat ik redelijk verrassend vind, is dat het onderwerp nog steeds taboe is. Dat doet je afvragen of onze maatschappij ooit zijn vooroordelen en ouderwetse houding ten opzichte van homoseksualiteit zou kunnen veranderen. Zelfs één eeuw nadat dit boek gepubliceerd werd, kunnen wij nog steeds vanuit verschillende hoeken horen dat homoseksualiteit een ziekte is die uitgeroeid moet worden. Hoewel we in een totaal andere wereld leven, die nota bene erg rationeel probeert te zijn, zijn de meningen nog steeds verdeeld. Dit is een goed bewijs dat Jacob Israël de Haan in zijn tijdperk een heel moedig schrijver was. Hij durfde het aan om een revolutie te veroorzaken, zowel in de literaire wereld als in de maatschappij, wat zeker hoogachting waardig is.

De manier waarop het verhaal verteld wordt, is tamelijk objectief, maar De Haan slaagt erin om de lezer de indruk te geven dat het ook iets heel intiem en persoonlijks in zich draagt. Deze persoonlijke aspecten worden goed weergegeven in de mooie en ontroerende beschrijvingen van een moeizame liefde die meer verdriet dan vreugde schept. Ook staan er zware, depressieve momenten in het leven van een jonge, stapelverliefde man in beschreven, maar op zulke manier dat ze zeker medelijden in het hoofd van de lezer moet opwekken. Naast dit tragische liefdesverhaal wordt er eveneens een uitstekend beeld opgehangen van de Amsterdamse samenleving uit het begin van de 20ste eeuw, vol met naturalistische beschrijvingen van het rauwe leven, zonder enige verfraaiing of gesofisticeerde dialogen.

Dit is een bijzonder leuk boek dat een nieuw licht werp op de "onnatuurlijke liefde".

Het lukt de schrijver best goed om een andere dimensie toe te voegen aan het hele concept van homoseksualiteit, met als boodschap dat liefde geen grenzen en geslacht kent.

■ O. Vranić

Priče iz predgrađa Pej

Ležao sam na njegovim rukama – blago drhteći, pripijen uz njega, a pod mojom toplom kožom širili su se ružičasti žmarci.

„Same, ne radimo ništa loše, zar ne... ja te samo volim.“

„Da, svakako, nije to ništa strašno... dobar si ti dečko“...

„Same, jesi li stvarno toliko grdan kao što ljudi kažu?“

„O, da, i još mnogo grđi“...

„A ja te toliko volim, strašno te volim.“

Onda se odjednom, ne znajući zašto, rasplakah, potresajući ga svojim grubim jecajima...

Knjiga "Priče iz predgrađa Pej" je jedna od mojih najdražih, ne samo što se holandske književnosti tiče, već i svetske književnosti koju sam do sada pročitala. Ovo je još jedna od onih knjiga koju ili volite ili ne. Uglavnom je to slučaj samo zbog teme kojom se bavi, ali upravo je to i razlog zbog koga je treba vrednovati, pored izvrsnog načina na koji je napisana.

Ono što je meni prilično iznenađujuće jeste da je tema knjige i dan danas tabu. To vas natera da se zapitate da li će naše društvo ikada uspeti da prevaziđe svoje predrasude i nazadne stavove u vezi sa homoseksualnošću. Čak i nakon jednog čitavog veka od kada je ova knjiga objavljena, još uvek možemo čuti sa raznih strana da je homoseksualnost bolest koju treba iskoreniti. Iako živimo u potpuno drugačijem svetu koji se trudi da bude racionalan, mišljenja su još uvek podeljena. Upravo to je dobar primer da je Jakob Izrael de Han bio veoma hrabar pisac svog vremena. Usudio se da donese revoluciju, kako u književni svet, tako i u društvo, što je svakako vredno poštovanja.

Način na koji se u ovoj knjizi pripoveda prilično je objektivan, ali De Han je uspeo da kod čitaoca stvori utisak da priča sadrži nešto što je veoma intimno i lično. To se najbolje može uočiti u lepim, dirljivim opisima jedne mučne ljubavi, koja sa sobom donosi više bola nego radosti. Teški i depresivni trenuci iz života jednog mladog, ludo zaljubljenog čoveka, opisani su na način koji sa sigurnošću mora probuditi saosećanje u čitaocu.

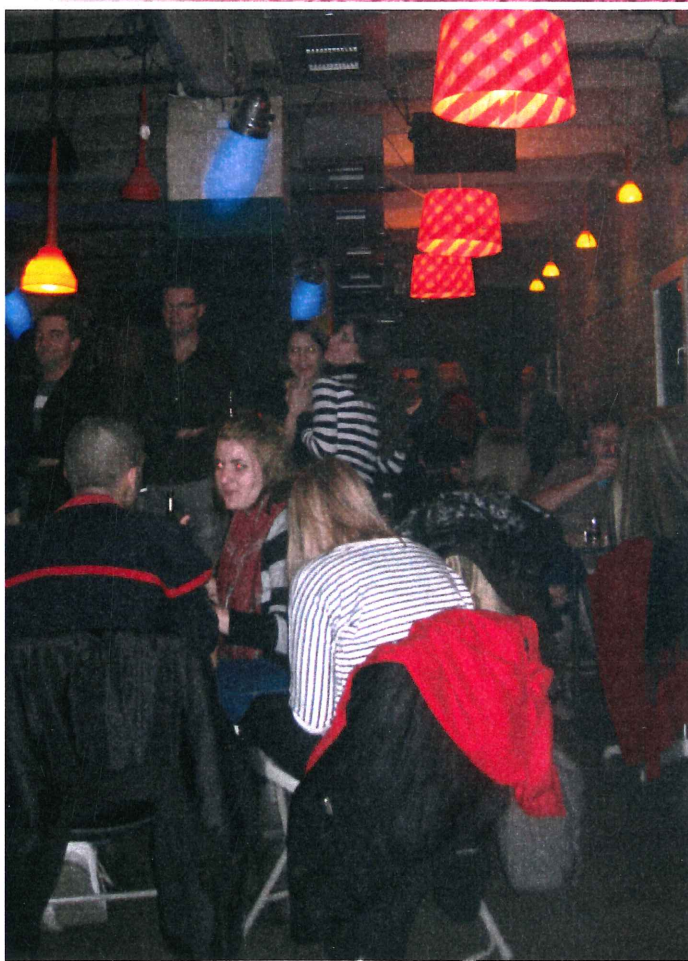
Pored ove tragične ljubavne priče, prikazana je i izvanredna slika amsterdamskog društva sa početka dvadesetog veka, prepuna naturalističkih opisa sirovog života, bez i malo ulepšavanja i ugladenih dijaloga.

Ovo je izuzetno lepa knjiga koja baca drugačije svetlo na „neprirodnu ljubav“.

Piscu je u potpunosti uspeo da doda jednu sasvim novu dimenziju čitavom konceptu homoseksualnosti, uz poruku da ljubav ne pozaje niti pol niti granice.

■ O. Vranić

Promotie van de vertaling

REVE, AVONDEN

Na de Tweede Wereld Oorlog hield de Europese literatuur zich niet meer zo bezig met idealen, maar richtte zich meer tot het individu en de perceptie van de wereld. Nieuwe stromingen in de filosofie, zoals existentialisme en revitalisatie van het oudernihilisme (in verschillende vormen: politieke, morele, existentiële...) leidden tot nieuwe thema's en motieven of tot de modificatie van het oude en eeuwige in de literatuur (dood, vergankelijkheid, liefde, bewustzijn, eenzaamheid...). Dit werd door elke natie, afhankelijk van de culturele vorm en politieke omstandigheden, aangepast aan zijn ethos. Er moet, toch, gezegd worden dat in bijna alle literatuur vermenging van het oude en nieuwe in de naoorlogse jaren de focus herricht tot: de mens, de materiële wereld, het verdwijnen van het metafysische of het afronden van het proces van de secularisatie bij de Europese volkeren (dit staat direct in verband met het verdwijnen van de idealen in de naoorlogse periode), en verder, gericht tot de aanpassing van het waardesysteem aan de nieuwe omstandigheden.

Deze roman beschrijft de laatste tien dagen van het jaar 1946. Het bevat bijna alle bovengenoemde thema's en motieven. Er kan dus gezegd worden dat het een representatief voorbeeld is van deze, min of meer universeel, existentialistische en nihilistische stroming. Het hoofdpersonage is jong en is opgegroeid tijdens de oorlog. Mensen verwachtten grote veranderingen na de oorlog, maar die kwamen niet. Het waardesysteem en de instituties moesten opnieuw opgebouwd worden. De mensen uit die tijd werden geconfronteerd met het verleden, want het land was een ruïne, op materieel en geestelijke vlak. Dat wat overbleef was een generatie, die opgegroeid was tijdens de oorlog, zonder enige hoop op een toekomst, als Frits. Vergankelijkheid is één van de motieven die Reve gebruikt in dit werk (en in veel andere werken), waarvan de kaalheid één van de belangrijkste leidmotieven is, naast het constante controleren van de verloop van de tijd, de observatie van het eigen lichaam en het folteren van dieren. Het thema van de eenzaamheid van de hedendaagse man is gebaseerd op de afzondering van Frits zelf en komen tot uiting in de antiheld. In de roman komt, via de eenzaamheid van Frits, zijn vervreemding van zijn ouders ook tot uitdrukking. De grootste oorzaak hiervan is zijn opleiding, die toch, hoewel onsuccesvol, beter dan die van zijn ouders was. Hier zie je duidelijk het conflict tussen de twee generaties, die op een hoger niveau een nieuwe tijd en de veranderingen ervan aankondigt. Frits en Louis zijn totaal verschillend - hij is bang voor de dood, waardoor het voor hem onmogelijk werd te leven, terwijl zij, aan de andere kant, iemand is die 'durft' anders te zijn en aan de sombere dagelijksheid ontsnapt. Dit kan ook worden gezegd over Maurits en Victor, de twee delen van de ziel van Frits: het redelijke en het onredelijke. Deze contrasten zijn scherp en niet genoeg verwerkt. Enerzijds vanwege het feit dat 'Avonden' het debuutroman van de auteur is en anderzijds ook vanwege Reve's persoonlijkheid en zijn visie voor kunst die provocatie uitlokken als een middel voor bepaalde doeleinden.

Deze, voor zijn tijd, controversiële roman, werd in de laatste 60 jaren op verschillende manieren geïnterpreteerd, afhankelijk van de geest der tijd en de ontvangen kritiek.

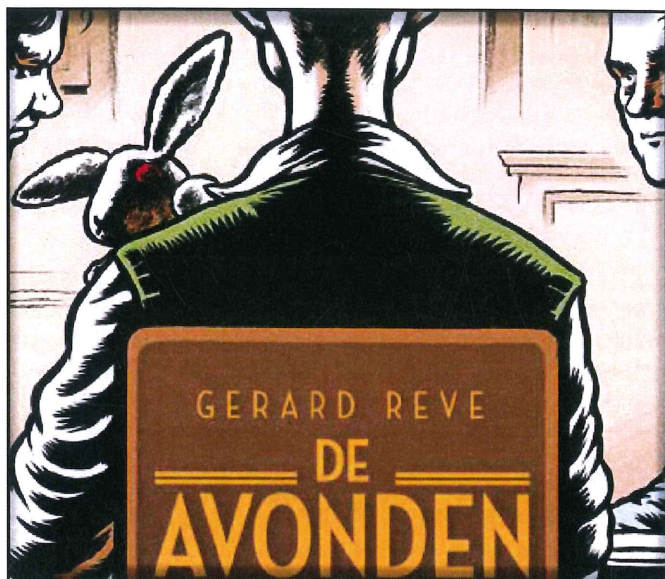
Dus deze roman kan enerzijds als een typische voorbeeld van een psychoanalytische studie beschouwd worden en anderzijds als een burgerlijke roman, waarin het democratiseren van de scholing in de vorm van de hogere opleiding van de nieuwe generatie tot uiting komt, als een echo van de naoorlogse generatie in de literatuur. Dit is ook typisch voor een existentialistische en nihilistische roman, en die tenslotte ook als een voorloper van de Beatniks en Hippiëbeweging beschouwd kan worden.

Er moet vermeld worden dat de interpretatie van deze roman vanuit het perspectief van de (nationale) geschiedenis en de literatuur in de schaduw van deze theorieën ligt. Toch is juist deze interpretatie één van de basiselementen die helpt bij het analyseren en het begrijpen van dit werk. Hierdoor kan dit werk gezien worden als een deel van de literaire traditie, wiens vertegenwoordigers ook Nescio en Jacob de Haen zijn. Nescio's kritiek op de burgerlijkheid en het conformisme is ook in dit werk terug te vinden in de personages van Frits en Louis. Zij tonen de twee kanten - de rebelse en de conformistische - van de Nederlandse maatschappij. De roman is ook controversieel vanwege de homoseksualiteit, die hier als een metafoor wordt gebruikt voor de veranderingen in het waardesysteem van de Nederlandse maatschappij. Deze soort van kritiek, gericht tegen de conservatieve kringen, die op deze wijze uitgedrukt is, is ook terug te vinden in de werken van Jacob de Haen.

Nog één heel belangrijke punt, dat karakteristiek is voor de Nederlandse maatschappij, is het Calvinisme dat de maatschappij grotendeels gevormd heeft op bijna alle mogelijke manieren. Dit werk is een heel goed voorbeeld van de bovengenoemde 'vermenging van het oude en nieuwe'. De leer van Calvijn over de predestinatie had een grote invloed op de maatschappij. Gedurende generaties wordt de nationale geest geschapen, gekoesterd en doorgegeven via het Calvinisme. Anderzijds zijn het existentialisme en nihilisme - de zinloosheid van het leven en de totale ontkenning van alles. In dit werk is duidelijk de verbinding van de Nederlandse cultuur te zien, via het Calvinisme, en via de nieuwe, internationale stromingen in de filosofie. Reve geeft op het einde toch nog enige hoop. Frits wendt zich tot God en komt tot de conclusie dat het de moeite waard is om te leven, ook al weet hij dat alles vergankelijk is.

Deze roman werd geschreven in de periode dat Nederland vernietigd was door de oorlog. De mensen poogden hun leven te heropbouwen. Terugkeren naar het oude Nederland was geen optie. Deze roman leidt het proces van 'ontzuiling' in en behandelt de grote sociale veranderingen die plaatsvonden in Europa gedurende de jaren '60 van de vorige eeuw. In deze roman wordt de nood naar veranderingen die de belangrijke gebeurtenissen van de Tweede Wereld Oorlog moesten ondergaan goed weergegeven. Dit valt samen met de situatie waarin Servië zich momenteel bevindt. Het is dus het ideale moment om dit werk te vertalen. Vooral als we een aantal belangrijke actuele gebeurtenissen in ogenschouw nemen van onze maatschappij vinden we overeenkomsten met de motieven die behandeld werden in het boek zoals bijvoorbeeld homoseksualiteit. ■ D. Mitrić

REVE, VEČERI

Nakon Drugog svetskog rata u evropskoj književnosti nije bilo mnogo mesta za ideale, ona postaje više okrenuta pojedincu i njegovoj percepciji sveta. Novi pravci u filozofiji, kao što je egzistencijalizam, i revitalizacija starijih - nihilizam (u raznim formama - politički, moralni, egzistencijalni...), dovode do novih tema i motiva, odnosno do modifikacije starih i svestremenih u književnosti (smrt, prolaznost, ljubav, svest, usamljenost...) pri čemu je, shodno kulturološkim obrascima i političkim prilikama, svaki narod prilagođavao to svom etosu; treba, međutim, istaći da u gotovo svakoj književnosti kalemljenje novog i starog u posleratnim godinama pomera fokus ka: čoveku, materijalnom svetu, nestajanju metafizike, odnosno završavanju procesa sekularizacije kod evropskih naroda (sto je opet, direktno u vezi sa nestajanjem ideala u posleratnom periodu), i dalje ka prilagođavanju sistema vrednosti novonastaloj situaciji.

Ovaj roman, koji opisuje poslednjih deset dana 1946. godine, sadrži skoro sve pomenute teme i motive, pa se može reći i da je reprezentativan primer ove, manje-više univerzalne, egzistencijalističko-nihilističke struje. Protagonista je mlad, što znači da se odrastanje odvijalo tokom rata. Ljudi su očekivali velike promene od završetka rata, do kojih naravno nije došlo. Trebalo je ponovo izgraditi sistem vrednosti, institucije i obračunati se s prošlošću, jer je država bila u ruševinama, kako materijalnim tako i duhovnim. Ono što je ostalo je generacija odrasla tokom rata, bez ikakve nade u budućnost, kao što je Frits. Prolaznost je jedan od motiva koje Reve provlači kroz ovo delo (a i kroz mnoga druga), pri čemu je opadanje kose jedan od bitnijih lajtmotiva, pored stalnog gledanja na sat, čestog posmatranja svog tela i mučenja životinja. Samoća savremenog čoveka je obrađena kroz Fritsovu usamljenost, koja u ovom delu predstavlja i jednu od crta antiheroja. U romanu kroz Fritsovu usamljenost dolazi do izražaja njegova otuđenost od roditelja čemu je najvećim delom doprinelo njegovo obrazovanje, koje je, ma koliko neuspešno, opet bolje od njegovih roditelja. Tu se jasno vidi generacijski sukob koji na nekom višem nivou najavljuje novo vreme i promene koje ono nosi. Frits i Luis su

potpuno različiti - on se plaši smrti i to mu onemogućava da živi, dok je ona, s druge strane, neko ko se 'usuđuje' da bude drugačiji, da iskoči iz sumorne svakodnevnice. Nešto slično se može reći i za Viktora i Moritsa, dva dela Fritsove duše: razumni i nerazumni. Ovi kontrasti su oštri i nedovoljno razrađeni, pre svega zato što je ovo njegov prvi roman, a potom i iz same Reveove ličnosti i vizije umetnosti koji podrazumevaju provokaciju kao sredstvo za izvesne ciljeve.

Ovaj je, svojevremeno kontroverzni roman, u poslednjih 60-ak god. tumačen na razne načine, zavisno od duha vremena i recepcije kritike pa se tako može naići na prikaze ovog romana kao klasičnog primera za psihoanalitičku studiju, potom za građanski roman u kome do izražaja dolazi demokratizacija školstva u vidu višeg stepena obrazovanja nove generacije, zatim za odjek posleratne generacije u književnosti, kao i za tipičan egzistencijalističko-nihilistički roman i naposljetku kao preteča bitnika i hipi pokreta.

Treba, međutim, primetiti da je pristup romanu iz (nacionalne) istorijsko-književne perspektive u senci ovih teorija, a upravo taj pristup je jedan od osnovnih koji bi trebalo da pomogne u analizi i razumevanju dela. To, pre svega podrazumeva da se na ovo delo gleda kao na deo literarne tradicije čiji su neki od predstavnika Neschio i Jacob Isral de Haen. Neschiova kritika malograđanskog društva i konformizma se mogu pronaći i u ovom delu, u likovima Fritsa i Luis, koji pokazuju dve strane holandskog društva - buntovničku i konformističku. Roman je, između ostalog, bio i kontroverzan zbog homoseksualizma, koji ovde može biti posmatran kao metafora za promene u sistemu vrednosti holandskog društva. Ta vrsta kritike, usmerena protiv konzervativnih krugova, izražena na taj način, može se naći i kod Jacoba de Haena.

Još jedna veoma bitna stvar karakteristična za holandsko društvo je kalvinizam, koji je umnogome oblikovao holandsko društvo u gotovo svakom pogledu. Ovo delo je veoma dobar primer gorepomenutog 'kalemljenja novog i starog'. Kalvinovo učenje o predestinaciji ostavlja veliki trag u društvu, generacijama se nacionalni duh oblikuje, neguje i prenosi pod okriljem kalvinizma, a sa druge strane tu su egzistencijalizam i nihilizam - besmislenost života i potpuna negacija svega. U ovom delu se veoma jasno vidi spoj holandske kulture, kroz kalvinizam, i novih, internacionalnih pravaca u filozofiji. Reve na kraju ipak ostavlja nadu, Frits se obraća Bogu i shvata da vredi živeti, uprkos svesti o prolaznosti svega.

U vreme kad je pisan ovaj roman Holandija je bila razrušena ratom, javnost je bila zauzeta obnovom. O povratku na staro nije bilo govora, a ovaj roman predstavlja uvod u proces 'rastubljavanja' i velikih društvenih promena do kojih je u Evropi došlo tokom šezdesetih godina prošlog veka. U ovom romanu se oseća potreba za promenama koje su neminovne posle velikih događaja kao što je Drugi svetski rat. Ovo se podudara sa situacijom u kojoj se Srbija trenutno nalazi, pa se idealan trenutak za prevod ovog dela ne sme propustiti, posebno ako se u obzir uzmu neka aktuelna desavanja u našem društvu, a koja se u knjizi provlače kao motivi, kao što je recimo, homoseksualizam. ■ D. Mitrić

HET IS NOOIT TE LAAT

Titel: Meisjes

Regie: Geoffrey Enthoven

Hoofdrollen: Marilou Mermans, Lea Couzin, Lut Tomsin, Lucas Van den Eynde, Jan Van Looveren

Genre: Drama, komedie, muziek

Jaar: 2009

Taal: Nederlands

Land: België

Lengte: 93 minuten

Claire (Marilou Mermans) is een vrouw van zeventig. Na de plotselinge dood van haar man Jean wordt zij met de ledigheid en verveling geconfronteerd. In haar jeugd was zij de lid van de bend *Sisters of Love*, die zij na het trouwen moest verlaten en haar jeugddroom opgeven.

Op Jean z'n begrafenis ontmoeten wij haar twee zonen wiens karakters totaal verschillend zijn. De jongere zoon, Alexander (Jan van Looveren), hoewel hij diep in de dertig is, onderhoudt zijn oproerige geest en woont vervreemd van zijn familie al vijftien jaar alleen in Oostende. De oudere, Michel (Lucas van den Eynde), leidt een fatsoenlijk familieleven. Alexander heeft het talent en de liefde voor de muziek van zijn moeder geërfd en hoewel hij geen succes in het componeren heeft, geeft hij eigenlijk zijn dromen niet op. Na de begrafenis voelt Claire zich eenzaam en vindt troost in herinneringen aan familie. Daar vindt zij de gitaar van Alexander die volgens haar een perfect manier is waarop zij dichterbij de jongere zoon gebracht kan worden en waarop zij zijn affectie kan krijgen. Tijdens het bezoek onthouden

zij beiden zijn prille begin der muziek en de moeder realiseert zich dat zij over het huidige leven van haar zoon niets weet. Omdat zij dezelfde liefde voor muziek hebben, wilt zij iets meers over zijn werk ontdekken om de verlorene tijd te compenseren. Hoewel zij aanvankelijk van Alexanders R'n'B liedjes niet houdt, doen zij suggestie dat zij samen een band kunnen oprichten. De jeugdefonkeling begint in haar te smeulen en zij roept haar vriendinnen om zich nogmaals met *Sisters of Love* bezig te houden, maar dit keer met hulp van Alexander. De eerste poging wordt door de generatiekloof gehinderd. Claire, Magda en Lutgard willen, net zoals zij deden toen zij zeventien waren, de hitten van "de muziekgodden" Jacques Brel en Elvis zingen maar dat vindt tegenstand van Alexander, die "koppige ezel die zich van hen lachend wil afmaken" is. Wat hij inderdaad wilt is dat zij de moderne muziek en de smaak van de jeugd van tegenwoordig aanvaarden en dat hij met zijn moeder van de momenten geniet die hij in zijn kindsheid niet beleefd had. Zij vinden zo'n soort liedjes vulgair en Alexanders interpretaties van de oude hitten ontheiliging van de perfectie. Het blijkt dat *Sisters of Love* niet meer zullen optreden. Maar de mijlpaal in verzoening van generatiekloof is de zonsondergang die Claire helpt in te zien dat het leven te kort is. Na dit moment realiseren alle drie zich dat er geen meningsverschillen zijn die hen kunnen voorkomen om nog een keer in aanwezigheid van het publiek op te treden.

De film *Meisjes* is een interessant combinatie van tragische en komische. Als wij naar deze drie oudere dammes kijken terwijl zij niet alleen de hit van de jaren negentig *Pump it up*, maar ook vele R'n'B hitten aan het zingen zijn, beseffen wij dat de jaren geen beperking zijn als wij ons jong van hart voelen. Maar dit is niet alleen het verhaal over de menselijke wens om zijn jeugd op te leven en de gloed er minstens nog een keer van te voelen. Dit verhaal verwijst ernaar dat het nooit te laat is. Te laat om opnieuw verliefd te zijn en teleurgesteld te worden. Het is nooit te laat om de gemiste momenten te compenseren en dromen te vervullen. Maar, zal er Claire in slagen...? ■ S. Stanišljević, S. Trčković

NIKAD NIJE KASNO

Ime filma: Devojke
Režija: Geoffrey Enthoven
Glavne uloge: Marilau Mermans, Jan van Louveren, Lut Tomsin, Lea Kauzin, Leo Ahten
Žanr: Drama, komedija, muzika
Godina: 2009
Jezik: nizozemski
Zemlja: Belgija
Trajanje: 93 minuta

Kler (Marilau Mermans) je na pragu sedamdesete godine. Posle iznenadne smrti svoga, muža Žana, suočava se sa prazninom i dosadom. U mladosti je sa svojim prijateljicama Magdom (Lea Kauzin) i Lutgard (Lut Tomsin), bila članca benda *Sisters of Love*. Udvavši se morala je da ga napusti i da se odrekne mladalačkog sna.

Na Žanovoj sahrani upoznajemo njena dva sina koji se karakterno u potpunosti razlikuju. Mlađi sin, Aleksandar (Jan van Louveren), iako u kasnim tridesetima, zadržava svoj buntovnički duh i već petnaest godina živ sam u Ostende-u, otuđen od porodice, dok stariji sin, Mišel (Lukas van den Einde), vodi sreden porodični život. Od svoje majke Aleksandar je nasledio talenat i ljubav prema muzici i iako nema uspeha u komponovanju, ne odustaje od svog sna. Posle sahrane Kler se oseća usamljeno i u porodičnim uspomenu nalazi utehu. Među njima nalazi Aleksandrovu gitaru, koju vidi kao savršen način da se približi svom sinu i stekne njegovu naklonost. Prilikom posete oboje se prisećaju njegovih muzičkih početaka i majka shvata da o trenutnom sinovljevom životu ne zna ništa. Kako ih oboje spaja ljubav prema muzici, ona želi da sazna više o tome čime se njen sin bavi i da nadoknadi propušteno vreme. Iako joj se na prvo slušanje ne sviđaju Aleksandrove R'n'B pesme, ipak mu predlaže da osnuju bend. U njoj počinje da tinja mladalački žar i poziva svoje prijateljice da ponovo osnuju *Sisters of Love*, ali ovaj put uz pomoć Aleksandra. Prvi pokušaj osnivanja

benda nailazi na poteškoće usled generacijskog jaza. Kler, Magda i Lutgard žele da, baš kao i kada su imale sedamnaest godina, ponovo pevaju hitove "muzičkih bogova" kao što su Žak Brel i Elvis, no to nailazi na oštro protivljenje Aleksandra, "tvrdoglavog magarca koji želi da ih ismeje". Ali ono što on u stvari želi, jeste da ih približi modernoj muzici i ukusu današnje omladine i da sa zajedno sa majkom uživa u trenucima koje u detinjstvu nije doživeo.

One takve pesme smatraju vulgarnim a Aleksandrove obrade starih hitova kao skrnavljenje savršenstva. Čini da *Sisters of Love* nikada više neće nastupati Međutim prekretnicu u pomirenju generacijskog jaza čini zalazak sunca koji Magdi pomaže da uvidi da je život isuviše kratak. Nakon ovog trenutka sve tri shvataju da ih nikakve razlike i nesuglasice ne mogu sprečiti da bar još jednom ne nastupe pred publikom.

Film *Devojke* je zanimljiva kombinacija tragičnog i smešnog. Gledajući ove tri starije dame kako izvode hit iz devedesetih "Pump it up", kao i mnoge R'n'B pesme, shvatamo da godine ne predstavljaju ograničenje ako se u duši osećamo mlado. Međutim ovo nije samo priča o čovekovojoj želji da ponovo oživi svoju mladost i da oseti njen sjaj i zanos po, bar, još jedan put. Ovo je priča koja nam ukazuje da nikad nije kasno. Kasno da se ponovo zaljubi i ponovo razočara. Nikada nije kasno da se propušteni trenuci nadoknade. Nikada nije kasno da se ostvari san. Međutim da li će Magda to uspeti...?

■ S. Stanišević, S. Tričković

OVER ETEN EN DRANK

Elk land heeft zijn aantrekkelijkheden, maar ook producten waarvoor ze verreweg beroemd is. Iedereen die Servië heeft bezocht, zal zeggen dat Serviërs geweldige lekkerbekken zijn en dat ze uitstekende specialiteiten hebben, maar één specialiteit is een uitzondering en dat is sarma, een etenje dat aan tafel van elke servische huisvrouw staat en zonder dit etenje kan geen slava gehouden worden. Zowel lekkerbekken als zoetekouwen die België hebben bezocht, zullen vol lof over geur en smaak van belgische chocolade zijn terwijl aan de andere kant bierdrinkers het belgische bier zullen prijzen die door de monniken volgens een geheim recept werd gemaakt in sommige klooster die op hellingen van Ardennen ligt. Dat in naburige Nederland net zo mooi is, getuigen eindeloze en beeldige tulpenvelden die „fabrieksmerk“ van dit West-Europese land zijn. Zowel sarma, als bier en chocolade en tulpen maken een deel van nationale cultuur maar al die dingen hebben iets gemeenschappelijk en dat is dat ze van andere culturen overgenomen zijn.

Sarma is een etenje die afkomstig uit Turkije is, op de plek waar Bosporus Europa en Azië splitst. Dit etenje kwam op het gebied van Balkan tijdens het Ottomaanse Rijk aan. Terwijl sarma in Servië traditioneel met kool wordt bereid, in Turkije naast kool, worden ingrediënten in wijnstokblaadjes of snijbiet gewikkeld. Het woord sarma is uit het turkse werkwoord *sarmak* afgeleid wat „wikkelen“ betekent.

Geen enkel chocolade, noch belgische, kan niet mogelijk zonder één ingrediënt zijn – cacao. Cacao kwam uit Zuid-Amerika naar Europa in 16de eeuw aan en productie van chocolade begon in de 17 eeuw in België. De procesgang van belgische chocolade is heel specifiek en daarom is belgische chocolade één van de beste ter wereld.

Het bier, naast thee en water, wordt het vaakst in de wereld geconsumeerd en het wordt als de oudste drank beschouwd. Eerste schriftelijke gegevens zijn afkomstig uit omstreek van hedendaagse Iran maar het werd ook in Egypte en Mesopotamië geconsumeerd. In België werd bierproductie in de middeleeuwen in het werk gesteld en in de 14de eeuw werd er voor het eerste keer hop gebruikt die tot nu toe het belangrijkste ingrediënt in bierproductie is.

Dat er niet alleen eten en drank werd overgenomen, bewijzen tulpen. Voor het meest zijn tulpen associatie voor Nederland maar deze plant is niet afkomstig uit Nederland. De tulpen werden uit Turkije naar Nederland op het eind van 16de eeuw overgebracht en in de 19de werden ze in het geheel

ingeburgerd en vandaag de dag groeien ze in de wildernis.

Hoewel al die dingen uit andere gebieden zijn gekomen, zijn ze eeuwenlang door een proces gegaan waarin veel inheemse invloeden hun rol hebben gespeeld. Zowel sarma als bier en chocolade en tulpen zijn nu „ingeburgerd“ en daarom moeten ze het deel van nationale culturen van zowel de Lage Landen als Servië uitmaken. Wie weet, misschien zullen er in de toekomst sommige nieuwe producten komen die door hetzelfde proces van „inburgering“ zullen doorgaan en daarna zullen ze het deel van kleurige palet uitmaken. ■ N. Ninković

O IĆU I PIĆU

Svaka zemlja ima svoje čari, ali i proizvode po kojima je nadaleko poznata. Svi koji su posetili Srbiju, reći će vam da su Srbi pravi gurmani i da imaju odlične specijalitete, ali se jedan posebno izdvaja, a to je sarma, jelo koje je prisutno na trpezi svake srpske domaćice i bez kog retko koja slava može da prođe. Tako i svi oni sladokusci koji su posetili Belgiju imaće samo reči hvale za miris i ukus čuvene belgijske čokolade, dok će pak pivopije hvaliti belgijsko pivo o čijem ukusu ne vredi raspravljati, a koje su po tajnom receptu pravili monasi iz nekog belgijskog manastira na obroncima Ardena. Da je i u susednoj Holandiji podjednako lepo, svedoče predivna i beskrajna polja raznobojnih lala koje su zaštitni znak ove zapadnoevropske zemlje. Kako sarma, tako i čokolada i pivo i lale su deo nacionalne kulture ovih zemalja, ali sve te stvari imaju nešto zajedničko, a to je da su sve preuzete iz drugih kultura.

Sarma je jelo koje vodi poreklo iz Turske, na mestu gde Bosfor razdvaja Evropu i Aziju, a na područje Balkana stigla je za vreme Otomanskog carstva. Dok se u Srbiji sarma tradicionalno pravi od kupusa, u Turskoj se pored kupusa, sastojci umotavaju u lišće vinove loze ili blitvu. Reč sarma je izvedena od turskog glagola *sarmak*, što znači uvijati.

Nijedan čokoladni proizvod, pa ni onaj belgijski, ne bi bio moguć bez jednog sastojka – kakaoa. Seme kakaoa stiglo je u Evropu iz Južne Amerike u 16. veku, a proizvodnja čokolade u Belgiji pokrenuta je u 17. veku. Sam proces pravljenja belgijske čokolade je veoma

specifičan zbog čega čokoladni proizvodi iz Belgije spadaju među najbolje na svetu.

Pivo se, posle vode i čaja, najviše konzumira u svetu i smatra se najstarijim alkoholnim pićem. Prvi pisani podaci o pivu potiču iz okoline današnjeg Irana, a pivo se konzumiralo i u starom Egiptu i Mesopotamiji. Proizvodnja piva u Belgiji počela je u srednjem veku, a u 14. veku po prvi put upotrebljen je hmelj u procesu proizvodnje koji je i dan-danas glavni sastojak piva.

Lale (ili tulipani) su možda prva asocijacija na Holandiju, ali ova biljka nije poreklom iz Holandije. Lale su donete iz Turske u Nizozemlje na samom kraju 16. veka, a u 19. veku lale su se u potpunosti odomaćile i danas se mogu pronaći i u divljini.

Iako su sve ove stvari stigle sa drugih podnevlja, vekovima su prolazile kroz proces transformacije tokom kojeg su neobrisiv trag ostavili domaći uticaji. I sarma, i čokolada, i pivo i lale su se „odomaćili“ i upravo zbog toga treba da budu deo nacionalnih kultura kako

Nizozemlja tako i Srbije. ■ N. Ninković

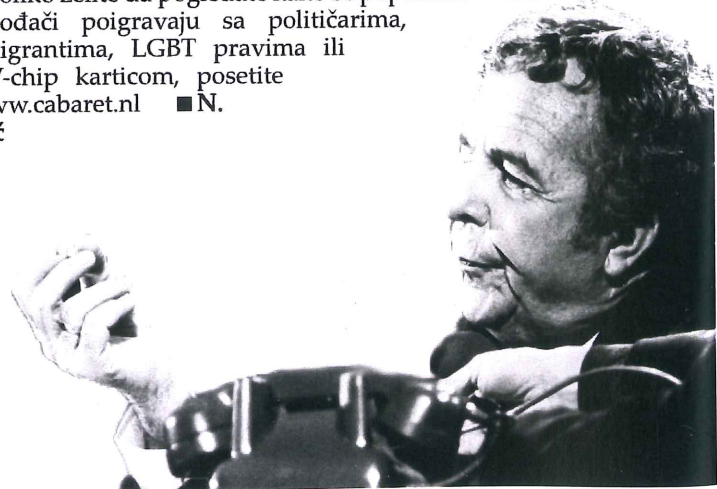
LET OP – ER WORDT GEPRAAKT!

„Cabaret, cabarets – klein prettig theater met humoristische en satirische sketches en muziek, vaak met het eten en drinken erbij.“ Deze definitie kunnen we bij Klajn en Šipka vinden en zoiets gelijkaardig in Van Dale lezen. Het verschil is dat bij cabaret ook het synoniem is gegeven – kleinkunst. Precies in het bestaan van dit synoniem zien we de houding van Nederlanders tegenover het cabaret – dat is niet alleen maar een show die de mensen vrolijk maakt maar het staat op het niveau van de kunst. Het cabaret als een zelfstandig genre was al aanwezig op het einde van de 19 eeuw in Nederland (zelfs op Wikipedia noemt men het Nederlandse cabaret pas na het Franse) en sinds spreekt men, tenminste in Nederland, over het fenomeen van cabaret dat geen spiegel van de maatschappij maar de criticus ervan is. Maar het Nederlandse cabaret legt niet alleen maar de kritiek op de maatschappij maar het hervormt hem – een beroemde voorbeeld is dat Heineken het bier Buckler uit de schappen haalde omdat een cabaretier dat alcoholarm bier had uitgelacht! (Yoep van 't Hek – Buckler effect!) De jaren vijftig, zestig en zeventig zijn beroemd om de optredens van Toon Hermans, Wim Sonneveld en Wim Kan die meer bekend onder de naam De Grote Drie zijn. De eerste associaties voor cabaret zijn de rode lippenstift, een zwarte hoed en halsters en daarom is belangrijk om te benadrukken dat de Nederlandse kleinkunstenaars een goede onderwijs hebben en actieve leden van de maatschappij zijn, dat ze vaak uit een rijk gezin komen, dat ze naast het cabaret met muziek en acteren bezig zijn, dat ze boeken, columns, essays en blogs schrijven en dat ze tot zogenaamde intellectuele elite behoren. Ze zeggen wat ze willen, ze benoemen de maatschappelijke problemen, ze provoceren de politici en ze verrassen en choqueren het publiek door hun optredens. Het is niet verbazend als iemand van de cabaretiers boerka aankleedt en zegt dat ze haar vriendinnen alleen maar aan hun schoenen kan herkennen (Claudia de Breij) of als iemand grapjes op grond van nationaliteit maakt en doet het Surinaamse dialect na howel ze van de Surinaamse afkomst is (Jetty Mathurin). Ironie, cynisme, prikken en absurd zijn de lievelingste middelen waardoor de cabaretiers het publiek kunnen engageren en naar kritisch denken leiden. De kleinkunstenaars staan onder de druk van het (goede) publiek omdat ze verwacht dat dat waar ze over spreken een boodschap heeft, dat elk grap een goede grap is en dat ze gewoon geen onzin spreken. Eigenlijk is humoristisch en informatief te zijn geen makkelijke opdracht omdat het meestal over de twijfelachtige sociale problemen gaat. Maar in ieder geval is het doel van de kleinkunstenaars om met het publiek te communiceren en de voorbodes van de veranderingen in de maatschappij te zijn, en zoals de cabaretiers zelf zeggen, raakt hen niet als ze met hun woorden iemand kwetsen omdat in de kleinkunst, zoals in de kunst, alles toegestaan is. Wat belangrijk is is de reactie van het publiek en dat (de aangename of onaangename) emoties bovenkomen. Als jullie willen zien hoe de populairste cabaretiers met de politici, emigranten, LGBT-rechten of OV-chipkaart spelen gaan jullie naar www.cabaret.nl ■ N. Ilić

PAZI – PRIČA SE!

„Kabare, -ea, kabarei – malo zabavno pozorište sa humorističkim i satiričnim skečevima i muzikom, često uz jelo i piće.“ Ovu definiciju kabarea možemo da pročitamo kod Klajna i Šipke, a nešto slično nudi i Van Dale. Razlika je u tome što se u rečniku holandskog jezika uz reč *cabaret* navodi i njen sinonim – *kleinkunst*. Upravo u samom postojanju ovog sinonima vidimo odnos Holandžana prema kabareu – on nije samo šou koji uveseljava narod, već ima status umetnosti. Kabare kao zaseban žanr pojavljuje se u Holandiji još krajem 19. veka (čak se i na Vikipediji odmah uz francuski spominje holandski kabare) i od tada se govori o fenomenu kabarea koji, barem u Holandiji, nije ogledalo društva već njegov kritičar. Međutim, holandski kabare ne samo da kritikuje društvo već ga i oblikuje – čuveni primer je da je Heineken povukao iz prodaje pivo Buckler, jer je jedan izvođač ismevao nizak procenat alkohola u ovom pivu! (Jup van Hek – Buckler efekat!) Nastupi Tona Hermansa, Vima Sonfelda i Vima Kana, poznatijih pod nazivom Slavna trojka (*De Grote Drie*), obeležili su pedesete, šezdesete i sedamdesete godine prošlog veka. Prva primisao na kabare je svakako crveni ruž, crni šešir i halteri, pa je zato važno istaći da su holandski izvođači obrazovani i aktivni članovi društva, često poreklom iz bogate porodice, da se osim kabarea bave i muzikom i glumom, da pišu knjige, kolumne, eseje, blogove i da pripadaju takozvanoj intelektualnoj eliti. Oni nemaju dlake na jeziku, osvetljavaju društvene probleme, provociraju političare i svakim nastupom iznova iznenađuju i šokiraju publiku. Ne bi trebalo da vas začudi ako neko od kabare-umetnika obuče burku i kaže da svoje prijateljice raspoznaje jedino po cipelama (Klaudija de Brej) ili ako neko zbija šale na nacionalnoj osnovi i oponaša surinamski govor iako je i sam poreklom iz Surinama (Jeti Maturin). Ironija, cinizam, peckanje i apsurd omiljena su sredstva kojima se publika aktivira i navodi na kritičko mišljenje. Govornici osete pritisak (dobre) publike koja od njih očekuje da to što pričaju ima kakvo naravoučenije, da humor bude kvalitetan, da svaka fora bude dobra i, jednostavno, da ne pričaju gluposti. Zapravo, pokazati smisao za humor i biti poučan nije nimalo lak zadatak, jer se obično radi o šakaljivim socijalnim pitanjima. Bilo kako bilo, izvođačima je cilj da komuniciraju s publikom i da budu vesnici budućih promena u društvu, a kako i sami kažu, nije ih briga ako svojim rečima nekoga povrede, jer je u kabareu, kao i u umetnosti – sve dozvoljeno. Najbitnija je reakcija publike, najbitnije je da se izazovu osećanja – bila ona prijatna ili neprijatna. Ukoliko želite da pogledate kako se popularni izvođači poigravaju sa političarima, emigrantima, LGBT pravima ili OV-chip karticom, posetite www.cabaret.nl ■ N.

Ilić

Retrospectief Retrospektiva

HET BEZOEK VAN AMBASSADEURS

In december 2011 waren de Nederlandse ambassadeur Johan Stokvis en de Belgische ambassadeur Alain Kundicky bij onze groep te gast. Wij kregen de kans om meer te weten te komen over de geschiedenis, het onderwijs, de politieke en andere maatschappelijke aspecten van die landen. Aandachtig luisterden wij naar de Nederlandse ambassadeur die ons vertelde over de positie en de ontwikkeling die Nederland doorheen de geschiedenis gegaan was. Hij toonde ook de belangrijke rol aan die de Europese Unie speelt voor de ontwikkelde Nederlandse maatschappij en voor de Balkanlanden. Hij is van mening dat de Balkanlanden veel verschillen van de West-Europese. Op de vraag of Servië tot de Europese Unie zou moeten treden gaf hij een positief antwoord, maar zei er nadrukkelijk bij dat alles langzaam zal moeten gebeuren en dat niks onmiddellijk opgelost kan worden. Daarna vertelde de ambassadeur van België ons iets over de taal of beter gezegd de talen in België. Er wordt namelijk zowel Vlaams, Frans als Duits in België gesproken. De meertaligheid vormt volgens hem echter geen serieus probleem. De communicatie gebeurt er zonder moeilijkheden. Hij wees erop dat hij zich geen enkele onaangename gebeurtenis hieromtrent kon herinneren. Hij beschrijft België als een modern en vrij land. De nieuwe premier is het perfecte voorbeeld hiervan: de zoon van immigranten, Franstalig en kwam paar jaar geleden uit de kast als homoseksueel. Nochtans waren wij studenten het

meest geïnteresseerd in wat onze mogelijkheden in Nederland en België zijn. De ambassadeurs zeiden ons dat het gemakkelijker is om daar te studeren dan werk te vinden. Dit was voor ons geen verrassing de economische crisis in ogenschouw nemend. Ondanks alles was het zeer interessant en nuttig om deze informatie uit de eerste hand te verkrijgen. ■ K. Tomić

POSETA AMBASADORA

U decembru 2011. naša grupa ugostila je ambasadore Holandije, gospodina Johana Stokfisa i Belgije, gospodina Alena Kundickog. Tada nam se ukazala prilika da saznamo nešto više o istoriji, obrazovanju, politici i drugim društvenim aspektima tih zemalja. Pažljivo smo slušali dok je gospodin Stokfis pričao o položaju i razvoju Holandije kroz istoriju. On nam je takođe objasnio značaj Evropske unije kako za razvijeno holandsko društvo, tako i za zemlje na Balkanu koje se, tvrdi on, veoma razlikuju od zapadnoevropskih zemalja. Na pitanje da li Srbija treba da uđe u Evropsku uniju on odgovara potvrdno ali ističe da stvari moraju polako da se odvijaju i da se ništa ne može odmah rešiti. Potom nam je ambasador Belgije, gospodin Kundicky, pričao o jeziku Belgijanaca. Naime iako se u Belgiji govore flamanski, francuski i nemački on smatra da ta višejezičnost ne predstavlja konkretan problem i da se komunikacija odvija bez teškoća. Kao potvrdu za to navodi da ne može da se seti ni jednog nemilog događaja koji je imao neke veze sa jezikom Belgijanaca. On Belgiju opisuje kao modernu i

slobodnu zemlju. Da ona to zapravo i jeste, potvrđuje primer novoizabranog premijera koji je sin imigranata, sa frankofonog govornog područja i izjašnjava se kao homoseksualac.

Međutim, nas studente je ipak najviše zanimalo kakve su naše mogućnosti u Holandiji i Belgiji. Tada nam je rečeno da je lako studirati tamo ali da je teško pronaći posao. To nas, imajući u vidu ekonomsku krizu u svetu, ni malo nije iznenadilo.

Sve u svemu bilo nam je drago što smo dobili neke informacije „iz prve ruke.“

■ K. Tomić

LEZINGEN

Cornelis (Cor) van Bree (Vlaardingen, 1932) is een Nederlands taalkundige die in 1968 benoemd tot wetenschappelijk medewerker, later hoogleraar (1983-1997) aan de Rijksuniversiteit Leiden werd. Zijn specialismen zijn historische taalkunde en dialecten. Hij heeft lezingen gegeven in de periode tussen 26ste en 29ste maart aan de Filologische fakulteit in Belgrado, afleiding Neerlandistiek.

PREDAVANJA

Kornelis (Kor) van Bre (Flardingien, 1932) je holandski lingvista koji je 1968 dobio zvanje naučnik saradnik, kasnije profesor (1983-1997) na Rajks Univerzitetu u Lajdenu. Njegova specijalnost su istorijarija jezika i dijalekti. Održao je predavanja u periodu između 26- i 29. marta na Filološkom fakultetu, odsek Neerlandistike.

Wat zag je?!

Heb je je ooit in een situatie bevonden waarin twee jonge mensen een gesprek voeren maar je helemaal niet snapt waarover ze praten?

Dat is namelijk geen ongewone situatie want jargon maakt immers deel uit van elke taal en als je niet bekend bent met de betekenis van sommige woorden in een bepaalde context, is het moeilijk om een logica te vinden die je kan helpen om te begrijpen waarover het eigenlijk gaat. Jargon wordt meestal door jongeren gecreëerd en vooral gebruikt om hun eigen communicatieve stijl te vormen die zich van de serieuze en bedompte conversatie van de ouderen onderscheidt.

Wij kunnen evenwel elke informele variëteit van een taal die wordt gebruikt voor communicatie en identificatie binnen een bepaalde groep waarvan de groepleden door algemeen belang of levensstijl verbonden zijn en die daardoor ook begrensd kan zijn - vakgebied, sociale status, leeftijd, enz.- jargon noemen.

Vandaag de dag wordt er vaak gediscussieerd over jargon als vertegenwoordiger van rijkdom en verscheidenheid. Anderen vinden dit een schennis van de schrijftaal, die steeds meer door overdreven gebruik van jargon wordt verarmd; het alledaagse gebruik van jargon zou de creativiteit schaden en de eloquentie zou niet worden ontwikkeld. Het interessante is dat sommige linguïsten jargon definiëren als een verrot, onregelmatig en onverstaabaar praten. Heel vaak is deze definitie tamelijk correct. Voor het geval dat je je de volgende keer -of misschien zelfs voor de eerste keer- opnieuw in een situatie bevindt waarin je het gesprek van de jongeren niet kan verstaan, hebben wij een paar adviezen. ■ **O. Vranić, N. Ninković**

Bissen- het jaar dubbelen/overdoen op de universiteit of in het middelbaar

Bisser- iemand die het jaar dubbelt

pokkefrost- zeer koud

de koer- het toilet

Boeje- het kan me niet schelen, saai.

alais- op het gemak

Koek op a bakkes- een klop op je gezicht

Ik zen't muug!- ik ben het beu

Kei hard!- zeer hard

Koude lijst

Deze winter is het zeer koud in Servië. De meeste mensen slijten hun dagen dan ook binnenshuis en omdat dat wel eens heel saai kan worden, besliste ik een poging te ondernemen om de situatie een beetje op te leuken. En wat is beter dan lijstjes op te stellen van de beste dingen die Uw dag kunnen kleuren ?!

Volgens veel onderzoekers beïnvloedt vooral voedsel onze stemming. Hier zijn de top-5 levensmiddelen die je een eind vooruit kunnen helpen !

1. De Engelse muffin

Zo zoet en fijn, zo zacht en mooi. Uw dag wordt beter als U er alleen al maar naar kijkt. Ook wordt Uw energieniveau opgepompt!

2. Sinaasappelsap

Blokkeert het stresshormoon in het bloed. Ook is oranje een kleur die voor ons neerlandici heel belangrijk is, toch ?

3. Bosbessen

Zo lekker. Ze zijn niet alleen overheerlijk maar verbeteren eveneens het geheugen.

4. Amandelen

Amandelen zijn heel voedzaam en beïnvloeden het energieniveau. Ze dienen perfect als gezonde snack.

5. Chocolade

Het laatste maar niet het minste. Eén van de levensmiddelen met de meeste liefhebbers ter wereld. Volgens sommigen beïnvloedt dit snoepje meestal het gewicht maar volgens anderen (vooral vrouwen) heeft het vooral invloed op onze stemming. Laat ons dus maar onze chocolade eten.

Oké, als we goed gegeten hebben, kunnen we overschakelen op andere lijstjes. Buiten is het nog steeds heel koud dus hebben we positieve muziek nodig.

1. Zvezde Grajma

Een trio uit Belgrado dat 'grime' maakt. Ik heb ze twee keer live gehoord en dat was heel indrukwekkend. Bijna ongelooflijk dat er in een stad als Belgrado nooit eerder grime-artiesten opstonden. Hoe dan ook, nu hebben we drie uitstekende mc's onder één naam en ze veroveren de scene heel snel. Ga maar na via Youtube!

2. Robert Glasper Experiment

Als U een liefhebber van Lupe Fiasco, Erykah Badu of het Blue Note label bent, moet U even naar deze artiest luisteren. Zijn laatste album *Black Radio* is een perfecte soundtrack voor de langzame winterdagen. U kunt er de hele dag naar luisteren en op geen enkel moment zal de verveling toeslaan.

3. Mayer Hawthorne

Deze Amerikaanse artiest is een echt multi-talent. Niet zo schaars tegenwoordig, maar Mayer is echt goed in alles wat hij doet; hij is een zanger, een producent, een multi-instrumentalist, een DJ, en een lid van het Stones Throw Records collectief. Mijn persoonlijke aanbeveling is zijn laatste album *How do you do*.

4. Frank Sinatra- Nice 'N' Easy

Er bestaat geen behoefte om meer uitleg te verschaffen over Frank Sinatra. Hij had zo'n opmerkelijke stem en zijn liederen behandelden zowel mooie en simpele als moeilijke en trieste thema's. Als U naar *Nice 'N' Easy* luistert, lijkt het verdere verloop van Uw dag plotsklaps leuk en makkelijk.

5. Lauryn Hill- Blame it on the sun

Waarom Lauryn aan het einde van dit lijstje plaatsen? Ik dacht er veel over na, en besliste dat deze koningin van het moderne soultijdperk maar van deze positie moet genieten. Haar stem klinkt als een paradijs waarin roken niet verboden is en de lichten altijd gedimd zijn. *Lauryn is only a human*, maar haar *soul* is groter dan deze planeet.

■ **T. Lužajić**

Hladna lista

Šta kažeš?!

Ova zima u Srbiji bila je veoma hladna. Većina ljudi je provodi unutra i pošto to ume da bude veoma dosadno, odlučila sam da malo poboljšam situaciju. Šta ima bolje od lista sa najboljim stvarima koje vam mogu popraviti dan!

Po mišljenju mnogih istraživača namirnice mnogo utiču na naše raspoloženje. Ovdje je top 5 životnih namirnica koje vam puno mogu pomoći!

1. Engleski mafin

Sladak i fin, tako mekan i lep, dan postane bolji samo kad ga pogledate. Takođe vam podiže nivo energije!

2. Sok od pomorandže

Blokira hormon stresa u krvi. Takođe je narandžasta boja, za nas nederlandiste, veoma važna, zar ne?!

3. Borovnice

Tako divne. Ne samo što su veoma ukusne, već poboljšavaju pamćenje.

4. Badem

Bademi su jako hranljivi i utiču na nivo energije. Odlični su kao zdrava užina.

5. Čokolada

Poslednja, ali ne i najmanje važna. Jedna od najomiljenijih životnih namirnica na svetu. Po mišljenju nekih utiče najviše na težinu, ali po mišljenju ostalih (uglavnom žena) utiče na naše raspoloženje. Dakle, pustite nas da jedemo našu čokoladu.

Okej, ako smo dobro jeli, možemo dalje sa listom. Napolju je i dalje jako hladno tako da nam je potrebna pozitivna muzika.

1. Zvezde Grajma

Grajm trio iz Beograda. Slušala sam ih dva puta uživo i ostavili su jak utisak. Skoro da je neverovatno da jedan grad kao što je Beograd nikad ranije nije imao grajm izvođača. Bilo kako bilo, sada imamo tri sjajna mc-ja pod jednim imenom i osvajaju scenu jako brzo. Proverite kakvi su na jutjubu!

2. Robert Glasper Experiment

Ako ste fan Lupe Fijaska, Erike Badu ili etikete Blue Note, morate poslušati ovog izvođača. Njegov poslednji album *Black Radio* je savršena podloga za spore zimske dane. Možete je slušati po ceo dan i ni u jednom momentu vam neće dosaditi.

3. Mayer Hawthorne

Ovaj američki izvođač je pravi multitalenat. Ništa čudno danas, ali Majer je zaista dobar u svemu što radi; on je pevač, producent, multiinstrumentalista, didžej, član Stones Throw Records-a. Moja lična preporuka je njegov poslednji album *How do you do*.

4. Frank Sinatra- Nice 'N' Easy

Nema potrebe za daljim informacijama kada je Frenk Sinatra u pitanju. Njegov glas bio je tako poseban, a njegove pesme obrađivale su lepe i lagane, ali nekad i teške i tužne teme. Ako slušate *Nice 'N' Easy*, vaš dan postaće upravo lep i lagan.

5. Lauryn Hill- Blame it on the sun

Zašto Lorin na kraju ove liste? Puno sam razmišljala i odlučila da ova kraljica moderne soul ere mora da bude na ovoj poziciji. Njen glas zvuči kao raj u kojem pušenje nije zabranjeno, a svetla su stalno prigušena. *Lauryn is only a human*, ali je njen *soul* veći od ove planete.

■ T. Lužajić

Da li vam se nekada desilo da slušate razgovor dvoje mladih ljudi, a da pritom ne razumete o čemu pričaju?

Naime, to nije tako neuobičajena situacija jer žargon je sastavni deo svakog jezika i ukoliko niste upoznati sa značenjem pojedinih reči u određenom kontekstu, teško da ćete pronaći logiku koja bi vam pomogla da shvatite o čemu se zapravo radi.

Žargon obično kreiraju i upotrebljavaju mladi, pre svega da bi stvorili svoj sopstveni komunikacijski stil koji će ih izdvojiti od ozbiljnog i uštogljenog govora starijih. Međutim, žargonom se može nazvati svaki neformalni i pretežno govorni varijetet nekog jezika koji služi za identifikaciju i komunikaciju unutar neke društveno određene grupe – po profesiji, socijalnom statusu, uzrastu i slično – čije članove povezuje zajednički interes ili način života, a koja uz to može biti i teritorijalno omeđena.¹ Danas se vrlo često raspravlja o tome da li žargon predstavlja bogatstvo i raznovrsnost rečnika ili pak skrnavljenje književnog jezika koji usled preterane upotrebe žargona sve češće biva osiromašen, jer svakodnevna upotreba već postojećih žargonizama škodi kreativnost i ne razvija elokvenciju.

Ono što je zanimljivo jeste da neki lingvisti definišu žargon kao iskvaren, nepravilan i nerazumljiv govor. Vrlo često je ova definicija prilično tačna.

Za slučaj da se sledeći ili možda prvi put nađete u situaciji da ne razumete govor mladih, imamo par olakšica za vas. ■ O. Vranić, N. Ninković

Blejati gajbi- besciljno provođenje vremena kod kuće

Overiti godinu- pasti godinu

Biti u bedaku- biti neraspoložen

Gari- dečko (lokalno)

Biti u fulu- biti dobro raspoložen

Dvojka si- loš si

Kulirati- lepo provoditi vreme

Pajser- glup čovek

Baciti peglu- povratiti

Tekma- utakmica

We beslisten om vanaf dit nummer een nieuwe column op te starten. Deze zal over mensen die in het Nederlands schrijven en publiceren handelen. Deze keer hebben we voor een jonge schrijfster gekozen die zich bezig houdt met moderne poëzie. Saskia de Jong (1973) debuteerde in 2004 met de bundel *Zoekt vaas*, die haar prompt een nominatie voor de C. Buddingh'-prijs 2004 opleverde. Volgens haar is de taal haar eerste grote liefde. Ze haalt haar inspiratie uit het alledaagse leven, muziek, films, tentoonstellingen, de stad en vrienden. We kunnen haar het best met haar gedicht uit de bundel *Resistent* voorstellen. Misschien kunnen we door het te lezen er eens over bezinnen of dit gedicht al dan niet tot het postmodernisme behoort...

NUR ERHITZEN

het is maandag in tegenstelling tot vrijdag
dus is dit hoe je de tijd doorkomt
genoeglijke aandoening zover je kunt kijken

er worden volop stillezens geboden (als
niet bij jou thuis dan bij mij) na verloop
van tijd wordt men verwijderd, uw kinderen
en gekken hoeven niet verstaanbaar

je pantoffels staan klaar
pamflet van het eeuwige leven
is dit escher?
of een lolly eten al flierefluitend, ja
het doet ertoe wat simpelweg
in steken aaneen valt
te rijgen, plausibel
hoor ik nu denken, voor dieren niet
hier toont zich de afvalrace, het
vervangender lot